

velimir čurgus kazimir

o medijskoj pismenosti

Ova knjiga je nastala zahvaljujući razumevanju i podršci
Nataše Vučković Lesendrić

Objavlјivanje ove knjige podržali su
Ministarstvo kulture Srbije i Balkan Trust for Democracy



Velimir Ćurgus Kazimir, 1948

O medijskoj pismenosti

Izdavač: Ebart – Medijski arhiv
Beograd, Karađorđeva 65

Za izdavača:
Velimir Ćurgus Kazimir, direktor

Ilustracija na naslovnoj strani:
Grupa Radar, Stevan Novkovic i Sasa Markovic Mikrob: Instalacija
Fotografija: Vlada Markovic

Tehničko uređenje:
Milan Marić

Štampa: Standard II, Beograd

Format: 15,5 x 22 cm

Tiraž: 1000

ISBN 978-86-84519-04-9

Beograd, oktobar 2011.

Sadržaj:

Uvod	05
Šta su mediji, koliko im verujemo, šta od njih očekujemo	06
Unutrašnja struktura medija	08
a) Vest	10
b) Izveštaj	13
c) Komentar	16
d) Intervju	22
e) Članak - tema	23
f) Izjava	24
g) Pisma čitalaca	25
h) Demanti	25
Brzina i pouzdanost	30
Neutralnost medija i da li novinari imaju pravo na lični stav	31
Zašto je novinarstvu potreban etički kodeks	32
Pitanje dobrog ukusa i etički kodeks	33
Poštovanje privatnosti u medijima	34
Moguća rešenja	41
Stapanje infomacija	42
On line novinarstvo - osnovni principi	43
Internet kao izvor informacija, arhive, leksikoni, Wikipedija... pretraga	44
Aktuelni novinski arhiv arhiva	45
Primeri korišćenja arhiva	46
Društvene mreže	50
Vikiliks	51
Upotreba medija - PR, medijske analize	52
Spinovanje i marketing	52
Pravo na sumnju i obaveze medija	53

Prvi tekst

Prvi tekst pod mojim imenom izašao je 1968. u Studentu. Tada sam imao dvadeset godina. U stvari, reč je seriji tekstova koje smo pisali zajedno Zoran Minderović i ja. Teme su bile tzv. društveno-političke. Kada bih danas želeo precizno da definišem kojem žanru su pripadali naši tekstovi i koja je vrsta informacija njima bila prenošena, imao bih problem. Iako su tekstu objavljeni u studentskom glasilu oni se nisu obraćali većini studenata. Obraćali su se jednoj manjoj grupi angažovanih buntovnika, a preko njih i celom društvu. Jezik, stil, teme i oprema tekstova mnogo više je pripadalo satiričnoj književnosti nego novinarstvu. Pa ipak, i takvi, satirični tekstovi, prepuni nadrealističkih asocijacija, preterivanja i igri reči, slali su određene informacije različitim grupama čitalaca. Kao prvo, oni su pokazivali neslaganje sa postojećom politikom i stanjem u društvu. Pri tome su pokazivali kako se o nekim političkim temama može pisati na takav način da novine ne budu zabranjene. Najzad, ovi su tekstovi najvećim delom bili zabavnog karaktera, jer su ismejavali ono što nam se nije dopadalo, pa su se pojedini delovi često citirali i koristili kao neka vrsta travestije „ozbiljnog“ novinarstva.

U to vreme sam, naravno, mislio da su svi novinari koji rade u tadašnjim državnim medijima bili obični partijski činovnici. Kako sam odrastao, a sa mnom i moja buntovnička generacija, sve više sam otkrivaо kako profesionalni i odgovorni novinari, kada žele da kažu, ili napišu, nešto što se kosi sa zvaničnom politikom, koriste tajni jezik prenošenja poruka koje se kao koncentrični krugovi na vodi šire na sve strane. Jezik novinarstva ima svoje tajne uvijene u rutinu pisanja i izveštavanja koje se koriste sa više ili manje uspeha za različite stvari. Kada se novinari svrstaju kao vojnici onda je taj jezik jednoznačan i dosadan. I zna da bude veoma opasan.

U međuvremenu sam napisao mnogo tekstova – u raznim novinama, i raznim periodima našeg dinamičnog političkog i društvenog razvoja.

Naše sećanje na vreme državne cenzure i jednopartijske države polako bledi a sa njim i predstava o tome kako je istovremeno bilo i teško i izazovno ne postati vojnik-novinar. Umesto cenzure danas imamo tržište, monopole i mešovito političko-finansijske pritiske na medije i novinare. Neophodno je braniti slobodu medija i novinara, njihovu nezavisnost i sigurnost, podjednako uporno i strasno kao što se brani svaka sloboda i dostojanstvo. Istovremeno, potrebno je razumeti govor i pravila koja vladaju u medijima da bi se raspoznalo šta je istinito a šta lažno, ono što je dobro od onoga što je loše. Mediji mogu da šire ne samo plemenitost i solidarnost nego i laž i mržnju. Mediji mogu da veličaju pogrešne ljude i političke programe, da kleveću časne i pristojne ljude, da obmanjuju javnost iznoseći

pogrešne činjenice ili prikrivajući istinite. Moramo biti spremni da prepoznamo takve medije i njihovo dejstvo jer se lako može desiti da i sami budemo njima „ozračeni“ i pretvoreni u puke objekte manipulacija. Namena ove kratke knjige jeste da se mladi čitaoci suoče ne samo sa načinima na koje mediji deluju nego i sa profesionalnim pravilima kojih bi se novinari morali pridržavati, kao i mogućnostima koje stvaraju nove tehnologije u pretrazi i analizi medija.

Šta su mediji, koliko im verujemo, šta od njih očekujemo

Vreme u kojem živimo veoma često se definiše kao vreme kojim vladaju informacije. Ponekad se čini da informacije postoje same za sebe, i da njihovo postojanje ne zavisi samo od čovekove delatnosti nego ni od njegovog prisustva. Vladavina informacija, neki smatraju da je u pitanju svojevrsni teror, proteže se od polja nauke do najintimnijih delova ljudskog života. Predmet informativne revolucije su i najnovija otkrića na polju genetike kao i ko je, i kako, proveo noć sa nekim glumcem ili glumicom. Pa ipak, i pored tolikog obilja raznovrsnih i atraktivnih informacija često imamo utisak da smo nedovoljno ili pogrešno informisani o stvarima i događajima koji direktno utiču na naše živote. Kao da poplava trivijalnih i bizarnih informacija maskira ono što se stvarno dešava i što može imati dalekosežni uticaj na naše živote. Prvo što nam tim povodom pada na pamet su klimatske promene i katastrofa koju može da izazove globalno zagrevanje naše planete. Ovaj proces nije od juče. On je primećen pre nekoliko decenija. A tek je sada postao tema od opštег značaja.

Da li se danas manje zna o svemu nego što je to bio slučaj juče? Ulazimo u sferu tzv. opšte kulture i kvaliteta opštег obrazovanja što nije ni malo slučajno kad se povede rasprava o standardima društvenog ponašanja i medijima u savremenom svetu.

Šta, u stvari, mi danas očekujemo od medija? Da nas obaveste, obrazuju, prosvetle, oplemene, upozore, užasnu ili jednostavno zabave? Ne znamo šta ćemo pre. Hteli bismo odmah i sve. A kad dobijemo ono što tražimo da li u to bespogovorno verujemo, da li se prepustamo da mediji, i političari preko njih, odluče umesto nas? Ili sumnjamo u sve što se pojavi u medijima i mnogo više se oslanjamо na urbane legende i glasine do kojih dolazimo „sasvim slučajno“. Najveći broj urbanih legendi i glasina, međutim, dolazi iz sveta medija, politike i estrade. Ne možemo biti sigurni ko ih je, i u koju svrhu, pustio u promet.

Slepo poverenje u odštampanu reč ili u poruku puštenu preko neke nacionalne televizije, posebno one državne, sve manje je prisutna u svakodnevnom životu. Ipak, i dalje se mnogo više veruje nego što se sumnja. Odnosno, veruje se

detaljima a sumnja u globalnu sliku i objašnjenje. Objavljena fotografija sa podacima o ličnosti, koja je tim opširnija ukoliko je reč o poznatoj, javnoj ličnosti, kao i opis događaja u koji je ličnost umesana, biće prihvaćen kao istinit i autentičan bez mnogo proveravanja. Čak i ukoliko se posle nekoliko dana ceo događaj demantuje veliki broj medijskih vernika ostaće ubeđen u istinitost prve verzije.

Ali javnost može biti izmanipulisana ne samo kad su u pitanju ličnosti i događaji vezani za njih već i kad su u pitanju opštepoznati prirodni fenomeni.

Jedan od poslednjih medijskih eksperimenata koji se odigrao na nacionalnom nivou bila je kampanja o opasnostima za građane od totalnog pomračenja sunca, 16. avgusta 1999. Pod uticajem te kampanje Srbija je verovatno bila jedina zemlja u Evropi u kojoj su građani bili toliko zaplašeni opasnim dejstvom pomračenja da su masovno ostali zatvoreni u svojim stanovima. To je, nesumnjivo, bio model koji je pokazao koliko su ljudi podložni raznim oblicima medijskih manipulacija i na koji se način mediji mogu zloupotrebiti. Proglasiti nekoga za izdajnika, otpadnika ili neprijatelja preko medija nije ni malo teško, ući u nečiji privatni život, ismejati ga i izložiti javnom ruglu, takođe predstavlja nešto krajnje jednostavno.

Sposobnost da prepoznamo i razlikujemo medijsku manipulaciju od profesionalnog i odgovornog novinarstva nije urođena. Ona se stiče baš kao i moralne vrednosti i politička uverenja, zavisno od ličnosti i sredine u kojoj se ona formira. Ako je za moralne i društvene vrednosti najvažnije ono što ćemo steći, i poneti u život, u porodici, onda je za generalno razumevanje raznih političkih i društvenih manipulacija velika odgovornost na obrazovnom sistemu. U tom je pogledu i razumevanje medija, njihovo delovanje, način na koji funkcionišu, kako se plasiraju i primaju poruke, kako se one prate i analiziraju, nešto što je veoma važno za svakog čoveka, pogotovo za mlade ljudе koji lako mogu da postanu plen dva dominantna društvena pogleda na svet: slepe vere i otuđenog cinizma. U ovom času ne znamo šta je opasnije za budućnost: da li predavanje novim mesijima i njihovim obećanjima ili potpuna ignorancija onoga što se oko nas dešava.

Postoje, naravno, informacije koje ne zavise od društvenih uticaja i manipulacija. Bar tako nam se čini. Na primer: meterološke prognoze. Mada i one mogu biti vrlo promišljeno sredstvo propagande. Na primer: daje se metereološka prognoza samo određenih regiona dok se drugi jednostavno brišu. Ili se državne granice šire i na susedne zemlje. A u vreme turističke sezone ne daju se prognoze duže od dva dana, ukoliko cele nedelje neće biti sunčano. Sve ovo deluje krajnje detinjasto jer uz upotrebu Interneta vrlo lako možemo otkriti globalnu i lokalnu vremensku prognozu, pa i na koju stranu idu oblaci.

Naša namera nije, međutim, samo saznajne prirode, niti je cilj ovog projekta u tome da medijima počne da se pristupa kao komplikovanoj enigmi koja je napravljena sa krajnje proračunatim i podlim namerama. Želeli bismo da kod

mladih ljudi probudimo žđ i uživanje u profesionalnim medijima i radu stotina vrednih i čestitih novinara koji su svesni ozbilnosti i odgovornosti svoje profesije. Nije važno da li medije pratite preko televizije, radija, iz štampe ili preko Interneta, principi koji u njima vladaju su isti. Različite su alatke ali odnos pitanja i odgovora se ne razlikuju.

Kada budete svesni da određeni medijski prilog nije odgovorio na neko od osnovnih pitanja bez kojeg nema pune informacije onda će vam biti mnogo lakše i da prosuđujete o cilju i nameri poruka iz tog priloga.

Da bi informacija uopšte bila informacija ona mora da odgovori na sledeća pitanja: kad, gde, ko, šta, kako i zašto. Informacija mogu biti i polovične – da se ne zna kada i gde se nešto odigralo, ali ih onda tako morate i tretirati – kao istrgnuta, pocepana stranica iz dnevnog kalendara događaja. Događaj će se ili kompletirati ili će nestati. Mislim, zaboraviti. Zaborav je uporni pratilac medija. Bez zaborava bi mediji bili osuđeni na brzu i bolnu propast. Ali zaborav ne može da bude brži od memorije. Ne mogu se današnji događaji zaboraviti zbog sutrašnjih. Mnogi se događaji nastavljaju i ako izgubimo nit onda gubimo i razumevanje. Zbog toga postoje dokumentacije, biblioteke, arhive i on-line baze podataka.

Savremeni svet, baš zbog toga jer se informacije umnožavaju ogromnom brzinom, pokušava da organizuje svoju memoriju kao deo kulturnog opstanka. Internet i informatička revolucija u ovoj su oblasti potpuno izmenili pejzaž. Umesto kilometara knjiga i papira sve više memorije ulazi u digitalni svet koji se pretražuje brzo i jednostavno. Da bismo upoznali moć i slabost današnjih medija moramo se upoznati i sa načinima pretraživanja i memorisanja podataka. Važnije je umeti nešto pronaći nego imati. U tome je smisao novih medija. Bez toga bismo bili izgubljeni u pravom smislu te reči. Isuviše se toga odigralo u poslednjih dvadesetak godina da bi se sve sačuvalo u jednoj biblioteci. Makar to bila i ona Aleksandrijska.

2. Unutrašnja struktura medija: rubrike

Zašto su novine podeljene u rubrike kada sve nije podjednako važno i zanimljivo? Upravo zbog toga! Na taj način svako može da „ide“ u onu rubriku za koju je posebno zainteresovan. Prva strana novina, međutim, nudi ono što je toga dana, ili toga časa, najnovije i najuzbudljivije. Na prvoj strani se zbog toga mogu naći i rezultat derbi utakmice, i izveštaj iz Skupštine, i vest o bombašu-samoubici u Bagdadu, i najava posete nekog predsednika, i otvaranje Bitef-a. O svemu tome možete šire da čitate na sportskoj, političkoj, kulturnoj ili rubrici posvećenoj događanjima u svetu. Model rubrika iz novina, koji je nastao još u 19. veku,

preuzeli su novi mediji kao što su radio i televizija, ili još noviji – medijski sajтови. Podela na rubrike olakšava snalaženje i pretraživanje – posebno u digitalnoj eri. Naravno, neke su rubrike pretrpele drastične promene. Na primer: pisma čitalaca. Toga nema ni na radiju ni na televiziji. Ali zato je Internet prepun pisama čitalaca. Internet, odnosno medijski sajтови, motiviše svoje korisnike da i sami postanu novinari. Ti slobodni, anonimni novinari vrlo jednostavno mogu da pošalju ekskluzivnije i aktuelnije informacije od zvaničnih dopisnika. Osim teksta oni vrlo lako mogu da pošalju i fotografije, audio ili video zapis. I da ostanu skriveni. To im, ponekad, spasava glavu. Takvu slobodu, i preduzimljivost svojih korisnika, ne poznaju klasični mediji kao što su to ne samo novine nego i radio i televizija. Time se otvaraju neslućeni prostori slobode. Ali i manipulacije. Uloga urednika, odnosno moderatora sajtova, time postaje izuzetno važna i delikatna. Oni moraju ne samo da proveravaju informacije koje stižu iz celog sveta nego i da vode računa da ne ugroze bezbednost, pa i život, svojih anonimnih dopisnika.

Postoje, naravno, i mediji koji su ili usko specijalizovani, kao što su mediji koji prate sport, ali i oni koji ne pokrivaju sve rubrike-oblasti već se koncentrišu isključivo na zabavne i senzacionalističke informacije, neka vrsta trač partija, koji imaju veoma brojnu publiku čiji je cilj najčešće da pobegne od teške i depresivne stvarnosti u svetu estrade, sporta, ličnih intriga i monstruoznih zločina. Kao što postoje tabloidi („žuta štampa) kod štampanih medija, isti je slučaj i sa elektronskim medijima, pa i sa internet sajtvima.

Podela na rubrike u medijima, bez obzira na tehnološke razlike i neverovatne mogućnosti kombinovanja i predstavljanja, ostaje i dalje bitna kako za razumevanje tako i za samo funkcionalisanje medija. Unutrašnja specijalizacija, pogotovo u velikim globalnim medijima, na uske teme kao što su: makroekonomija, bankarstvo, golf, ekologija mora ili istorija civilizacija, samo predstavljaju razvijanje i produbljivanje modela organizovanja medija po rubrikama. Ono što je ogromna prednost modernih medija jeste da precizno prate reakcije publike i da idu u susret njihovom interesovanju.

Rubrike:

1. Politička rubrika, pokriva događaje na unutrašnjoj političkoj sceni
2. Svet, najaktuelniji svetski događaji, najčešće u vezi sa unutrašnjim zbivanjima, ali i onim što nema direktnе veze sa njima, odnosi između velikih sila, situacija na Bliskom Istoku, rat u Avganistanu, sukobi i nesreće širom sveta
3. Društvo, ova rubrika pokriva veliki broj različitih delatnosti – od obrazovanja i zdravstva do socijalne politike, položaja različitih društvenih grupa i manjina.

- U ovu se rubriku stavljuju i prirodne nepogode i velike saobraćajne nesreće.
- 4. Ekonomija i privreda – prati događaje i podatke iz ove sve važnije i u medijima sve prisutnije oblasti
 - 5. Kultura, događaji iz kulture - film, pozorište, muzika, izdavaštvo, vizuelna umetnost, zaštita kulturnih spomenika, institucije kulture, kulturna politika...
 - 6. Kriminal/Crna hronika, prati ne samo aktuelne događaje vezane za kriminal i aktivnosti policije nego i rad pravosuđa
 - 7. Nauka, medicina i nove tehnologije – obično postoji jedna strana u novinama koja je posvećena ovim fenomenima, ali može biti i nedeljni dodatak na više strana
 - 8. Sport, svi sportski događaji. Nekada je pored pojma Sport bio dodavan i Šah.
 - 9. Feliton, najčešće su u pitanju feljtoni istorijskog karaktera mada su ranije u nastavcima objavljuvani i poznati bestseleri
 - 10. Pisma čitalac , izbor pisama koja će izaći u novinama obavlja urednik zavisno od značaja teme ili autora pisma
 - 11. Mediji, programi televizija, najave, prikazi i kritike filmova i tv programa
 - 12. Šarene strane – satirični tekstovi, aforizmi, uzbudljive fotografije, ukrštene reči, sadoko, šahovski i logički problemi...
 - 13. Oglasni i čitulje

3. Žanrovi

Da bi se ogromno bogatstvo tema i informacija približilo korisniku ono se mora razložiti na različite forme izražavanja. Vest je svakako osnovni žanr na kojem počivaju mediji. Pa ipak, čak i mediji koji svoju popularnost i probojnost zasnivaju na plasmanu velikog broja vesti iz različitih oblasti i svih krajeva sveta, imaju potrebu da „pričaju priču“ u širem kontekstu od samog povoda. Vest kao povod poslužiće i za intervju i za širi razgovor, i za anketu, i za seriju posebnih tema (tekstova ili emisija). Pođimo od „vesti“.

Vest

Vest je najkraća informativna forma. Vest može da se sažme u dve do tri rečenice ali može i da se proširi na desetak. I pored svoje svedenosti vest mora da odgovori na svih šest osnovnih pitanja: kad, gde, ko, šta, kako i zašto. Odgovor na poslednje pitanje „zašto“ najčešće se preskače. (Potrebno je izvesno vreme da bi se

dao odgovor – posebno kad je u pitanju vest vezana za kriminalne ili nasilne akcije.) U štampi su vesti obavezno opremljene vremenskim odrednicama (juče posle podne, sinoć, noćas) a ponekad su i preciznije jer daju podatke o času kada se događaj odigrao. Elektronski mediji – radio i televizija – po svojoj prirodi, mnogo su brži u plasiranju vesti. Osim brzine, njihova najveća prednost u odnosu na štampane medije jeste mogućnost da se vest „pokrije“ slikom i pričom sa lica mesta. Proizvodnja vesti je nezamisliva bez postojanja novinskih agencija. Najveći broj vesti stiže preko agencija. Samo najveći mediji, kao što su CNN i BBC mogu da se, pored agencija, oslove na sopstvenu dopisničku mrežu. Monopol u proizvodnji vesti, koji drže velike novinske agencije i mediji, može predstavljati opasnost za objektivno i nepristrasno informisanje. U tom pogledu je od najvećeg značaja postojanje konkurenčije i većeg broja agencija i medija koji plasiraju svoje vesti.

Internet je veoma doprineo razbijanju monopoličkog i jednoobraznog pristupa vestima. Posebno je u tome pogledu važna uloga Facebook-a i Twittera koji generišu veliki broj informacija od kojih se mnoge zasnivaju na svedočenjima sa lica mesta.

Vesti se, naravno, kao i drugi medijski oblici podložni pozajmljivanju, citiranju, prepravljanju i kombinovanju. Internet otvara prostor za razne kombinacije.

Zloupotrebe vesti, odnosno informacija, u prostoru modernih medija sve je veće. Internet omogućava da se mnoge od takvih zloupotreba otkriju zahvaljujući mogućnostima full-text pretrage. Naravno, ukoliko imate dovoljno vremena i strpljenja da to radite. U Srbiji su, na žalost, u poslednje vreme veoma prisutna zloupotreba autorskih prava u ovoj oblasti. Uz to, obavezno, ide i nizak nivo profesionalnih vrednosti. Evo jednog primera iste vesti koja je preuzeta iz jednih u druge novine uz, naravno, potpuno pogrešne podatke o vremenu kada se događaj odigrao.

Dnevnik, 02.03.2004

Strana: 32

ADVOKAT PAO S TERASOM

Autor: SL. S.

ZRENJANIN: Advokat Pavel Čurčok iz Zrenjanina zadobio je, juče, teške telesne povrede posle pada s terase zgrade u kojoj je smeštena njegova kancelarija. Prema nezvaničnim informacijama, do nezgode je došlo kada se deo terase obrušio u momentu dok se Čurčok kreao prema toaletu. Posle pada advokat je prebačen u zrenjaninski Urgentni centar, gde su konstatovane teške telesne povrede. Prema izjavama stanara zgrade u kojoj se nesreća dogodila, terasa je već duže vreme bila napukla, ali nisu preduzimane mere za sanaciju oštećenja.

Internacional, 10.03.2004

Strana: 12

ADVOKAT PAO S TERASE

Autor: B. S.

ZRENJANIN: Advokat iz Zrenjanina Pavel Đurčok zadobio je juče teške povrede prilikom pada s terase zgrade u kojoj se nalazi njegova kancelarija. Đurčok je krenuo ka toaletu kada se deo terase obrušio. Advokat je hitno prevezen u zrenjaninski Urgentni centar, gde su lekari konstatovali da je teško povređen.

Stanari objekta, smeštenog na trgu ispred Vojvođanske banke, već duže vreme su ukazivali na opasnost od mogućeg rušenja, jer je terasa bila napukla.

Prvo je izašla vest u Dnevniku a posle osam dana ista vest objavljena je i u Internacionalu. I u jednom i u drugom slučaju navodi se da je reč o jučerašnjem događaju. A autori, sudeći prema inicijalima, različiti.

Vest, međutim, može biti plasirana i kao saopštenje. Od opreme teksta zavisi kako će se on prihvati. Zavisno od prirode medija, njegove koncepcije i karaktera, vesti koje sadrže neobične, da ne kažemo bizarne informacije, mogu biti prezentovane na različite načine. Evo jednog zanimljivog primera:

САОПШТЕЊЕ ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ У МИТРОВИЦИ

Нема људождера у Срему

СРЕМСКА МИТРОВИЦА – У Полицијској управи Сремска Митровица одржана је конференција за новинаре о случају којег није било, а који је ипак стављен у функцију заплашивања грађана. Заменик начелника Полицијске управе Драган Симић рекао је да на целој територији Срема нема ниједне чињенице за коју би се ухватали невероватна конструкција о „Канибалу” који ноћу вреба грађане, нарочито младе.

– Ми ништа не можемо да демантујемо, јер немашта да се демантује. Ми само желимо да кажемо грађанима који су се „упецали” на лагарију да буду спокојни, јер нема никакве опасности од младалачке туче у којој је један учесник угризао другога – рекао је Симић. – Све о „Канибалу” је измишљено. Дого-

дила се само обична туча, каквих је у Срему било 270 у протеклих девет месеци. Један учесник у тучи назвао је себе „Канибалом”. Група његовог ривала у тучи тражила га је и нашла на сасвим другу групу младића, која није имала везе са тим сукобом, тако да је настала туча са погрешном групом. Полиција је интервенисала и пријавила учеснике туче. То је све што се догодило. Чак ни деца не узимају причу за озбиљно, па је потпуно несхватаљива потреба да се око тренутно изабраног надимка после туче гради конструкција у људождеру. У искуству ове службе, у вишегодишњим подацима о криминалитету у региону, нема догађаја који би послужио овај лажи – објаснио је Драган Симић. **Д.Д.**

Zadatak: Napravi zanimljivu vest vezanu za svoju školu ili lokalnu zajednicu. Neka vest bude što konkretnija a njen povod nešto čemu ste lično prisustvovali.

Izveštaj

Izveštaj je vezan за неки konkretan догађај. (Premda postoje i izveštaji izmišljenih догађаја као што је пренос инвазије ванземаљача у радио изведби Orson Velsa. Данас се измишљени извеštaji срећу искључиво у оквиру сатиричних и забавних програма. Или као део медијске propagande у totalitarnim režimima.) Извеštaji могу бити vezani за različite rubrike, onako kako se razlikuju i sami догађаји. Najpoznatiji su politički i sportski izveštaji. Sportski izveštaji представљају srž sportske rubrike dok se politički izveštaji – на primer са седница Владе, или из Skupštine, где чешће предупштавају агенцијским новинарима. Извеštaji морaju da detaljno odgovore на свих шест питања. Највећим делом они представљају цитирane изјаве главних учесника догађаја или, када је у пitanju sport – opis onoga што је неки учесник или тим конкретно урадио. Novinari koji pripremaju izveštaje, по правилу не би смели да ih коментаришу. Njihov osnovni zadatok је да што realnije i plastičnije доčaraju ono што се stvarno dešavalо. Izborom scena, учесника или citata могуће је, naravno, napraviti sasvim različite izveštaje истог догађаја.

Izveštaji постaju sve važniji за elektronske medije jer omogućavaju direktno uključivanje у догађај као и изјаве главних учесника. За разлику од elektronskih medija, које најчешће не коментаришу izveštavanja svojih reportera,

pa i sam događaj, u štampi se – zbog prirode medija i otklona vremena, često pojavljuju kometari događaja koje prate i sa njih izveštavaju novine.

Kao primer koliko izveštaji mogu da se razlikuju imamo primer izveštavanja o poseti Vladimira Putina Srbiji. Oba izveštaja su objavljena istog dana – 24. marta 2011.

U tekstu koji je objavljen u „Press-u“ naslov je „Rusi i Srbi imaju iste interes“ sa fotografijom u boji na kojoj su ozbiljni Vladimir Putin i nasmejani Boris Tadić. U podnaslovi je tvrdnja: „Putin Srbima obećao gasovod, pomoć pri izgradnji železničkih pruga i posao u pripremi Olimpijskih igara u Sočiju“. Takođe – kao neka vrsta antrfilea „Potpisani sporazumi“, antrfile „Južni tok počinje 2015“ i antrfile – izjava šefa SRS-a Dragana Todorovića: „Ako Srbija uđe u NATO, biće meta ruskih raketa“. Intonacija celog izveštaja veoma je pozitivna i optimistična.

U „Građanskim“, takođe od 24. marta 2011. naslov je „Uđite u NATO i bićete na nišanu ruskih raketa“, slika Slavice Đukić Dejanović (crno-bela), antrfile „Zatvoreni novinari“. Tekst je veoma negativno intoniran, uz niz bizarnih detalja o ravnim cipelama koje su nosile dame zbog Putinove visine, kao i jednoj poslanici SRS-a koja pošto poto hoće da dođe do Putina. I sam razgovor sa šefovima послaničkih grupa prikazuje Vladimira Putina u prilično negativnom svetlu.

Poseta Vladimira Putina Srbiji
Press 24.3.2011. strane 2-3

PUTIN SE JUĆE SASTAO SA SRPSKIM DRŽAVNIM VRHOM

Rusij i Srbi imaju iste interese

Tri obećanja Putin
Srbinu obećao
gasovod, pomoći pri
izgradnji železničkih
pruga i posao u
pripremi Olimpijskih
igara u Sočiju

Ekipa Pressa
Beograd

Ruski premijer Vladimir Putin
juče je u Beogradu uverio srpski
državni vrh da će projekat
gasovoda Južni tok biti izgrađen
prema planu, istakao će se
ruski interes u razvoju Srbije
u izgradnji železničkih pruga,
ali i da srpski građevinar
imati ulogu u pripremi Olimpijskih
igara u Sočiju i Svetskog
prvenstva u fudbalu 2018. godine.

Putin je još jednom dao podršku Srbiji u razvoju Kosova i Metohije i istakao da
„ono što je korist Srbije, odgovara i interesu Ruske Federacije“.

Srbija očekuje podršku

Predsednik Srbije Tadić istakao je da dve države imaju najviši stepen saglasnosti u svim oblastima, ali i izrazio
je značaj doprinos Srbije u očuvanju suvereniteta i integracije Srbije na Kosovu i Metohiju u SB i UN, čemu je sudišnici doprinos dao Putin. Očekujemo podrške Rusije po tom pitanju. Traže-



mo od Rusije i da pred Svetom
bogoslužjem UN podrži našu inicijativu da nezavisni međunarodni organ ispitava slučaj trgovine
ljudima u Albaniji - rekao je Tadić
nakon razgovora sa ruskim pre-
mijerom.

Tadić je istakao da je Srbija
zainteresovana za plasman po-
jednostavljenih proizvoda na ru-
skom tržištu, a takođe je izrazio
da za sveće srpske gra-
đevinske industrije u infrastruk-
turnim projektima u Rusiji, u

izgradnji objekata za Olimpijske
igre i Svetoslovensko prvenstvo u fud-
balu 2018. Putin je istakao da se
o ekonomskim projektima u bu-
džetu potpuno slže sa Tadić-
em, i da će se u Srbiji uveličati
ještadski fond, koji je Rusija odborila Srbiji, biti iskor-
istićeno za finalizaciju konkretnih
projekata, a posebno za mo-
dernizaciju železničkih pruga. On je pod-
setio da porez NIS-a u Srbiji radi
i kompanija „Lukoil“.

Ulaganja u Srbiju

On je potvrdio da će NIS i Ga-
zprom, i ostale kompanije, uvesti
novi NIS-ili u kompaniju uleg-
lo 250 miliona dolaru, a da ove
godine planiraju investiranje još
500 miliona dolaru.

Premijerovog rečima, zna-
čajna pažnja bila je posvećena i

izgradnji podzemnog sklođista
gase „Banatski Dug“, kao i sara-
đnji u oblasti železničkog sa-
obraćaja i turizma.

U tom kontekstu Putin je na-
mostio da se razvije cestovno
saobraćaj i da se jača i potrošač-
ki turizam u Srbiji, i da se
iskoristi Srbija u turizmu, kao i
potencijalnom učescu u projek-
tima za izgradnju objekata za

Olimpijske igre u Sočiju i fudba-
lsko prvenstvo 2018.

Jedna od tema bio je i regionalni
centar u Nišu, aktivizacija
saradnje u sferi kulture, nauke i
u drugim oblastima, čemu će
doprinositi i razvoj regionalnih spo-
znajama - kazao je Putin.

Putin je istakao da Rusija ne
zabrinjava evropsku orijentaciju

Srbije, ali i njavio da će, zajed-
no sa Srbijom, nastaviti da
proses, kako on ne bi ranio ste-
tu odnosima dve zemlje. Na pi-
tanje kako vidi dijalog Beograda

i Pristine, Putin je istakao da je
reč o suverenom izboru srpskog
naroda kako da vodi poslove
unutar zemlje.

- Svakog razgovora je bolji nego
sukob. Zato da se razvija vrednovani
politički i ekonomski odnosi
sve od sebe da ga srpsko ruko-
vodstvo uspešno završi - kazao

je ruski premijer i istakao da je
na njega „blila i da će ostati save-
znička politika na Kosovu, i
da Moskva u tom stavu polazi
od Rezolucije 1244 UN“.

Više od 400 novinara akredi-
tovano je za ovaj događaj, od ce-
ređenih do 150 iz inozemstva. Putin
je na međunarodno došao sa sat za-
kasnjenjem.

Naočeromu su da dočekali
premijer Mirko Čepčević i pot-
predsednik Vlade Đurić. Putini
se sastao sa šefom državnog
sekretarijata i ministrom
„Srbijske“ gde je uz najviše dr-
žavne počasti dočekao Tadić.

Potpisani sporazumi

- Sporazum o jačanju
turističke saradnje
Srbije i Rusije
- Sporazum o naučno-
tehnološkoj saradnji
- Sporazum o saradnji u
međunarodnom druš-
tom saobraćaju
- Sporazum o saradnji
grada Beograda i ruske
kompanije „Interrail“
namenjen unapređenju
funkcionalnosti
toploton-energetskog
sektora grada

pratnji Cvetković i Dačića, kao
i ministar spoljnih poslova i od-
brane Vuka Jeremića i Dragana
Šutanovića.

Dvojica lidera razgovarali su u
četiri sati, od četiri do osam. Sek-
retar za stanski premijera Ru-
sije Dmitrij Peskov izjavio je da
su razgovorani znatno duže nego
što je predviđeno jer je bilo dos-
tupno mnogo pitanja. U početku
Ljubija. Peskov je istakao da datum
posete ruskom premijeru nema
nikevike da se godišnjicom bo-
mbardovanja načini.

Potpisana Srbija Svetog Save

U neformalnom delu posete
Putinu je u Hramu Svetog Save
na Vračaru srpski patrijarh Irinej
preuzeo ikonu Svetog Save. Po-
sleđenje sastanak sa predsednikom
Srbije, koji je učestvovao u Palatu
„Srbijske“ gde je uz najviše dr-
žavne počasti dočekao Tadić.

Todorović: Ako Srbija uđe u NATO, biće meta ruskih nuklearnih raket

Šef postlanika SRS-a Dragan Todorović kaže za Press da je Put-
in i Skupština Srbije kazao da Srbija ulaskom u NATO mora-
la da postavi raketni štit, zbog čega bi postala legitimna
meta ruskih nuklearnih raketnih snaga (?!).

- Putin je kazao da Srbija i njena gospodarska struktura svoj put,
ali i sasloni i budućnost, mogu izgubiti svoj suverenitet. I
ta bila pružena da postavi raketni štit. Što bi ugrozio intere-
se Ruske Federacije, pa bi Rusija morala da uperi svoje nu-
klearne raketne snage ka našoj teritoriji. Praktično bismo

postali legitimna meta Rusije - prenosi Todorović.

Dogovor Gradnja gasovoda dugog 470 kilometara počće 2013. godine

Južni tok počinje da radi 2015.

Gradnja gasovoda Južni tok u Srbiji počinje u decembru 2011. godine, a u decem-
bru 2012. godine biti će izvršeni
projektni radovi za gasovod, a polovinom te godine bi tre-
balo da budu dobitljene i sve potrebne dozvole.

- Konačno gasovoda biće

nje početima „Gasprom“ i
„Lukoil“. Gasovod namenjeno je da
će dovesti gazu iz BiH i da će
doći Austriji ili Mađarskoj - obja-
šnjuje on.

Direktor „Srbijagas“ Dušan

Đoković rečnik je da će ga-
sovod biti izgrađen od 1,3 do

1,5 milijardi evra, a deo ga-
soboda biće do kraja 2013. godine

trebalo bi da uđe u funkciju u
Hrvatsku i Republiku Srpsku.

R. Z. M.

Vladimir Putin u Skupštini Srbije doneo „topla osećanja“ iz Rusije

Uđite u NATO i bićete na nišanu ruskih raketa

Poslanici se bukvalno utrkivali da popričaju s ruskim premijerom, a Nataša Jovanović je ostala u suzama, pošto je obezbeđenje zaustavilo dok je trčala za Putinom vičući: „Moram da ga vidim“

autor • Jelena Spasić

BEograd – Ako uđete u NATO, bićete na nišanu ruskih raketa! – potpuno jasno i otvoreno poručio je ruski premijer Vladimir Putin predsednici Skupštine Srbije Slavici Đukić Dejanović i sefomjima poslaničkih grupa, kojima je iz Rusije, s dva sata zakasnjenja, doneo „to-

pla osećanja“ za „buduće zajedničke pozicije“.

Sastanak je trajao četredesetak minuta, duže nego što je planirano po protokolu, a svu su bili zadivljeni Putinom, koji je, kako reče Cedemir Jovanović iz LDP-a, „zaista impresivan sagovornik, koji poklanja pažnju onima s kojima govori“. Čelnica parlamenta uspešla je da „izboksuje“ i svega tri minuta u četiri oku s

Putinom, iako je, možda baš zato, s Andrićevog venca još ranije signaliziran da bi poset u ruskom premijera Skupštini trebalo minimizirati kako bi se spasio Boris Tadićem blokiranje u sklopu skupštinske skupštine.

Ako Srbija uđe u NATO i instalira njihove štitne na svojoj teritoriji, biće u opasnosti da Rusija svoje raketne i nuklearne potencijal okrene ka njoj radi zaštite nacionalnih interesova – rekao je šef radikalica Dragom Todorović, što su ostali potvrdili, a Branko Ruzić iz SPS-a podstectio je na to da je Srbija veoma neutralna.

Zatvoreni novinari

Malо pre tri po podne novinari su saterani u malu salu Skupštine, odakle su mogli ići samo do toaleta. Dobili su vodu, ali ne i obećanu kafu. Oko pola pet došla je da nas poseti predstava parlamenta, koja nam je, upitana zašto ne možemo uživo pratiti Putinov dolazak, rekla je:

– Što se niste izborili za svoja prava.



Republiku Srpsku i da neka firma poštane svušlarski „Fijata“ u Srbiji.

– Da mi imamo ovakvo partie u Dubrovniku, nista ne bismo uradili – rekao je Putin predsedniku Srpske Republike Zoranu Radmiloviću, koji je juče, kao i većina drugih danna, bila u ravnim cipelama zbog nevišokog Putina.

Elegantnina i na uobičajeno visokim potpeticama, Slavica Đukić Dejanović sačekala je gosta na crvenom tepihu, a spalir su unutra napravili sefovi klubova.

– Ne znam nijednu stranku u Rusiji koji nema topnih osećanja prema Srbiji. To je posebno u nacionalističkim. Neophodni su siri kontakti između dva parlamenta na evropskom i međunarodnom pravcu i formiranje zajedničke pozicije – rekao je Putin.

Izbegao Šešeljevo pismo

Jovanović se zaloj da je Srbija jedina država manjinski partner u projektu „Južni tok“.

– Ne znam je li bilo problema u prevodu, ali Putin mi je odgovorio da je to zuto i okruglo, kao što je

zuta i okrugla pomorandza – kazao

je lider LDP-a, dok je Mladen Đinčić

predložio da se sporazum o slobodnoj

trgovini dveju zemalja proširi i na

Rusiji koji nema topnih osećanja prema Srbiji. To je posebno u nacionalističkim. Neophodni su siri kontakti između dva parlamenta na evropskom i međunarodnom pravcu i formiranje zajedničke pozicije – rekao je Putin.

Izbegao Šešeljevo pismo

Kratka je bila i Slavica Đukić Dejanović, koja je zahvalila „na principijelnom stavu u pogledu očuvanja

teritorijalnog integriteta i suverenite-

ta Srbije“ i poklonila mu knjigu „Svetlost sveta“ s dve ikone te zbornik radova „Kosovo i Metohija 1912–2010, hronologija“, gde je posebno naznaceno događaj o Ibarskoj liniji. Putin je zaobjektivno radikalici ukrjuju i da mu nisu mogli uvaliti Šešeljevo pismo, a Nataša Jovanović je ostala u suzama, jer je je obezbeđenje zaustavilo dok je trčala za Putinom vičući: „Moram da ga vidim.“ Todorović „nije imao petlju“ da mu na sastanku da pismo. Inače, Putin nije ništa zapisivao tokom sastanka, a na kraju je na sve odgovorio kô iz topa. Na balkunu su bili načinjeni poslanići.

– A svi su Srbijini bili svičano obrazuju u suradnji sa skupštinskim sklamanjima – bili čaršavski

umešto prijavljeni zelenih, radikalici okaciši bedeve s ruskim natpisom „Sloboda Seselju“. Aleksandra Janković iz Nove Srbije setala

se s Putinovim posterom uz potpis „IN... NAPUJO! opсадa policije,

ali i omanji skup podrške radikalima,

„Dveri“ i „1389“ u parku, uz trubače i popove.

Zadatak: Napravite izveštaj u grupi tako što će svako „pokriti“ deo događaja o kojem pravite izveštaj, a za koji smatra da ga najbolje može opisati. Finalnu verziju izveštaja naizmenično uređujte kako biste iskusili šta znači uređivati tude rukopise.

Komentar

Komentar je veoma popularan novinarski žanr kojim se izražava lični (autorski) ili kolektivni (redakcijski) stav i mišljenje o nekom problemu. Reč je, naravno, o problemima iz javnog i političkog života koji izazivaju posebnu pažnju javnosti. Nekada komentari umeju da pokrenu širu diskusiju i polemike, kako u mediju u kojem su objavljeni, tako i na široj medijskoj i javnoj sceni.

Komentari, za razliku od drugih žanrova, osim intervjeta, nemaju neutralan stav, niti zastupaju ekvidistancu prema eventualnim učesnicima u sukobu. Komentari su kritički intonirane analize čiji je cilj da podstakne kritičko mišljenje

šire publike i da upozori one koji su kritikovani da revidiraju svoje stavove i ponašanje. U politički burnim vremenima dobro napisani komentari mogli su da odigraju veoma značajnu ulogu u formiranju javnog mnjenja. Najpoznatiji takav komentar – u obliku otvorenog pisma – objavljen je u nedeljniku „Evropljanin“ – „Šta je sledeće, Miloševiću“. Autori ovog pisma-komentara bili su Slavko Ćuruvija i Aleksandar Tijanić. Slavko Ćuruvija je nekoliko meseci posle objavlјivanja pisma bio ubijen ispred svoje kuće. Komentari, svakako, predstavljaju elitni novinarski žanr koji nije ni malo bezazlen i koji može da izazove različite reakcije. Izvanredne komenare, u dužem vremenskom periodu, pisao je Stojan Cerović u beogradskom nedeljniku „Vreme“.

Komentari, međutim, mogu biti i tendenciozno sredstvo političkog, društvenog ili ekonomskog obračuna. Zbog toga moramo biti oprezni u prihvatanju poruka raznih komentara, pogotovo ukoliko su oni vezani isključivo za jedan medij, jednu ili dve ličnosti, izvan šireg društvenog konteksta. Neki mediji se, bez ikakvih ograda, koriste za razne vrste kampanja tako da su i komentari u njima često prilagođeni spoljnim narudžbinama.

Komentari su mnogo prisutniji u štampanim nego u elektronskim medijima. Internet mediji u najvećem broju slučajeva prenose novinske komentare. Zbog toga nam često izgleda da su elektronski mediji, pogotovo nacionalne televizije, mnogo objektivnije i neutralnije od šampe. Zaboravlja se da elektronski mediji veoma često koriste goste, osobe upletene u aktuelne političke ili društvene događaje, da ih komentarišu u formi izjava i slobodnog mišljenja. Način i vreme kada se plasiraju ovakve izjave određuju stav medija o pojedinim važnim pitanjima.

U našim uslovima novinarski komentari su igrali veoma značajnu ulogu u formiranju javnog mnjenja i odnosu prema aktuelnim društvenim i političkim događajima. Nedeljni komentari Stojana Cerovića u nedeljniku Vreme imali su dalekosežni značaj u razumevanju aktuelnih događaja i posledica i bili su veoma uticajni u periodu režima Slobodana Miloševića. Jasan moralni i politički stav, doslednost i otvorenost u suočavanju sa stvarnošću, učinili su ove tekstove daleko vrednijim i uticajnjim od tiraža u kojem su štampani.

Otvoreno pismo Slobodanu Miloševiću, pod naslovoma „Šta je sledeće, Miloševiću“, koje su zajedni napisali Slavko Ćuruvija i Aleksandar Tijanić, predstavlja izvanredan primer provokativno-mobilizatorskog komentara. Ovaj veliki komentar-pismo objavljen je u nedeljniku Evropljanin oktobra 1998. godine i predstavljao je najdirektnije upozorenje javnosti Srbije, kao i vladajućoj političkoj eliti, na događaje koji predstoje. Nekoliko meseci kasnije Slavko Ćuruvija je mučki likvidiran na ulici a njegove ubice do danas nisu privedeni pravdi. Sigurno je da je ovaj komentar-pismo direkstan povod za njegovo ubistvo.

ŠTA JE SLEDEĆE, MILOŠEVICU

Gospodine predsedniče, možda ne znate, u vašoj državi prošle nedelje izvršen je državni udar. Ekstremistička grupa vaših saradnika iz tri vladajuće partije, suprotno vašoj tvrdnji o otklonjenoj ratnoj opasnosti, zadržala je protivustavnu Uredbu, zavela faktičko vanredno stanje, suspenderovala zakone i preuzeila vlast u Srbiji.

Prvi akt ove grupe bila je zabrana Srbima da čuju, kažu i vide. Zabranjene su troje dnevne novine i jedna radio-stanica, što se nikada u istoriji ove zemlje nije dogodilo. Uradili su to brutalno, patološki uživajući u demonstraciji sopstvene moći i nedodirljivosti.

To jeste strašno za Srbiju, gospodine predsedniče. Ali, ne i najgore što ovoj zemlji i ovom narodu može da se dogodi. Politika zlokobne općinjenosti jednostavnim direktno nas uvodi u bezakonje, strah, teror i diktaturu.

Pišem vam zbog odbrane slobode medija. Pišem vam, međutim, i zbog mnogo značajnije stvari. U Jugoslaviji, bez proglašavanja ratnog i vanrednog stanja, primenjuju se i vanedne i ratne mere. A vi niste reagovali. Zašto?

Da li zato što izbegavate da se suočite sa konačnim rezultatom vaše desetogodišnje vladavine? Da li zato što, umorni od vladanja, izbegavate odgovornost i prepustate vlast grupi koja je pobedila u

dvorskom ratu za kontrolu nad politikom, sudovima, novcem, policijom, tajnim službama, vojskom, univerzitetima, medijima, celokupnim društvom i državom? Ili zato što ste, iscrpeviš ogromnu podršku većine Srba, s početka vaše vladavine, izrabili repertoar političkih trikova, masovnih hipnoza i mitova, izabrali da sačuvate sopstvenu vlast ukidanjem Ustava i zakona, kao posrednika između sebe i građana, i vladate kao apsolutistički monarch.

Ako izbegavate završni račun svog decenijskog vladanja - uzaludno je. Istorisko knjigovodstvo, arhiv fakata, već je sačinjen. Svači Srbin, živ ili mrtav, knjigovođa je isveden:

- Bekrijski je pročerdano sve što su Srbи u ovom veku stvorili: državne i nacionalne teritorije; u zapadnoj vojnoj aliansi status saveznika iz dva svetska rata; ugled države i nacije; izbačeni smo iz svih međunarodnih institucija; razoren je evropski identitet Srbija; povukli smo se sa etničkih teritorija Hrvatske i dela Bosne; naciji je nametnut kompleks ratnog gubitnika, agresora, ge-

nocidnog naroda i poslednjeg čuvara evropskog komunizma.

- Planski je razoren ugled svih srpskih institucija: Univerzitet ste po značaju izjednačili sa zemljoradničkom zadrugom, Akademiju sa domom staraca, obezvredili ste Crkvu, pravosude, medije, parlament, vladu.

- Namenski je, tranzicijom, drugim izrazom za pljačku, osiromašen srednji sloj, enormno se obogatila novostvorena ekonomsko-politička elita, nacionalni dohodak po glavi stanovnika pao je na 1.400 dolara, dok je u Sloveniji, za koju ste nas ubedivali da će propasti posle odvajanja, skočio na 9.500 dolara, a u Tuzmanovoj Hrvatskoj 4.600; penzioneri su osuđeni na kopanje po kontejnerima, a njihovim fondovima država duguje šest

**... ili umorni od vladanja,
izbegavate odgovornost
i prepustate vlast grupi
koja je pobedila u
dvorskom ratu za
kontrolu nad politikom,
sudovima, novcem,
policijom, tajnim
službama, vojskom,
univerzitetima,
medijima, celokupnim
društvom i državom**

do sedam penzija; finansijskim piramidama tipa Dafine i Jezde, zajmovima i nevraćenom deviznom štednjom država je opljačkala svoje građane za desetak milijardi maraka; trenutno je bez posla oko dva miliona ljudi, iz zemlje je emigriralo više od stotinu hiljada najškolovanijih i najspasobnijih, bežeći ►

od rata, mobilizacije, ili zato što ovde nisu videli budućnost.

- Raspolaganje državnim i društvenim bogatstvom prepustili ste izabranom krugu od stotinu porodica koje uživaju vašu podršku i zaštitu; funkcioneri države kojih ste na čelu demonstriraju feudalnu rasipnost, skorojevičku bahatost usred sveopštег siromaštva i bede; krunnim kompanijama upravljaju vaši poverenici, oni guše uspostavljanje slobodnog tržišta jer je slobodno

tržište nespojivo sa koordinacijama, komitetima, uredbama, monopolima, kvazibankama, kvaziministarstvima, lažnim kreditima, kontrolisanim deviznim uličnim kursum sa ovlašćenim dilerima.

- Vaša zemlja civilizacijski propada, Srbi umiru od bolesti koje se u svetu leče ili ne postoje, nema lekova, stanje u zdravstvu je dramatično, a u zemlji se sedativi troše poput vitamina u normalnom svetu.

- Kriminal se, kao nigde u Evropi, spojio sa vrhovima vlasti; vi ste jedini šef države na svetu kojima su u kuću ulazila tri čoveka ubijena na ulici a da do danas nisu otkriveni ne ubice niti razlozi njihove likvidacije; na ulici je previše oružja i nasilja; organizovani kriminal kontroliše promet važnih roba i usluga; parapolicije i danas postoje; ulično nasilje i ubistva su svakodnevna pojava i praktično je država prenela na gradane brigu za svoju imovinsku i ličnu bezbednost.

- Vi tačno znate koliko malo vrede ljudi kojima poveravate najznačajnije srpske institucije ili poslove. To je uvreda i ponizavanje svega mislećeg u Srbiji i celokupnog duhovnog nasledja Srba koji

su za takve poslove, tokom istorije, birali najspasobniji i najugledniji; obozavate tajne dogovore, misterioznost, nesigurnost saradnika, učinili ste da

sваки функционер direktno zavisi od vaše milosti i time ih naterali na neprekidne međusobne intrige pomoću kojih napreduju najmanje sposobni ali beskrupulozni; podstakli ste populizam i stvorili, kao krajnji rezultat, kult ličnosti; odobili ste da javno kažete kako se zove sistem koji pravi - socijalizam, kapitalizam ili nešto treće.

- Društvo je nametnuta psihозa permanentnog vanrednog stanja, nametnut je strah od svemoćne policije ili od vaših delegiranih moćnika, koji se hvale kako su ovlašćeni da odlučuju o pitanjima života i smrti ljudi koji im se ne svladaju; zahteva se apsolutna poslušnost; izazivaju se histerične koreografije podrške posle svake pobjede koja nas vraća na nižu civilizacijsku tačku od one sa koje smo u tu istorijsku pobjedu krenuli. Većina smatra demokratijom pravo da manifestuje svoju političku volju, ukus i svoju kulturu, kao zakon obavezan za manjinu.

- U vaše vreme izmeli su, stimulisani državnim medijima, nacionalni proroci, vampiri, nadreljekari i nakaze koji su veličali smrt, opevalovali rat, sve pazeći da u njemu ne poginu, izmišljali posebnost rase, misije, vere, raspirujući

mržnju i verovanje u čudesno oružje koje nam je ostavio Nikola Tesla ili poslao Žirinovski; to je proizvelo društveni nadrealizam u kojem i danas živimo.

- Politkom izazivanja unutrašnjih malih ratova: bogatih protiv siromašnih, provincije protiv Beograda, Srbije protiv Crne Gore, policije protiv armije, državnih medija protiv opozicionih lidera, političara protiv slobodnih medija, studenata protiv profesora, nepismenih protiv pismenih, razorili ste duh tolerancije i zajedništva, pravde i istine.

Ako ste se umorili od vladanja i, da biste izbegli odgovornost, prepuštate vlast grupi ekstremista iz tri vladajuće partije, onda, gospodine predsedniče, treba da znate:

A - Nijedan evropski socijalista, sem vas, nikad nije izabrao krajnje desničarskog političara za koalicionog partnera. Možete li da zamislite francuskog premijera socijalistu Žospena ili centristu Širaka da ulaze u koalicije sa Le

Penom? To je onaj radikalni desničar koji tvrdi da su Hitlerove gasne komore i Pavelićev Jasenovac samo „minorni incidenti Drugog svetskog rata“.

Le Penu je pre sedam dana vaš koalicioni partner i potpredsednik srpske vlade Vojislav Šešelj dodelio titulu počasnog grada-nina jedne beogradskе opštine. Na kojoj smo mi to stari ratovali u Drugom svetskom ratu, gospodine predsedniče?

B - Koalicija socijalista, neokommunista i ekstremne desnice je neprirodna, antivilizacijska,

Vaša zemlja civilizacijski propada, Srbi umiru od bolesti koje se u svetu leče ili ne postoje, nema lekova, stanje u zdravstvu je dramatično, a u zemlji se sedativi troše poput vitamina u normalnom svetu

Vi tačno znate koliko malo vrede ljudi kojima poveravate najznačajnije srpske institucije ili poslove. To je uvreda i ponizavanje svega mislećeg u Srbiji i celokupnog duhovnog nasledja Srba koji su za takve poslove, tokom istorije, birali najspasobnije i najuglednije

ideološki nakazna i pokazuje samo jednu vašu ambiciju: da sačuvate vlast po cenu paktiranja sa svojim političkim, ideološkim, ličnim i porodičnim neprijateljem. A mogli ste da izaberete drugačije saveznike da ste boljem delu Srbiji dali priliku.

C - Radikali se neće zadovoljiti podelom vlasti. Regрутују симпатизере из JUL и Сосијалистичке партије, стварајући језгро групе која Србији нуди само две могућности: диктатура или градански рат, логоре и улично дивљање партијских војси, параполиција и банди овлаšćених да убiju ljude изван медиокритetskog fotorobota напрвијеног у штабу ове групе.

Уколико сте, пак, ви сами решили да спуштите Устав, влатаде декретима и да, укидajući посреднике између сеbe и народа, преузмете апсолутну власт, такоде треба да знате:

A - За sve što ће се додрогити Србима, Србији и граданима Југославије под тајком апсолутичком влашћи ви ћете бити одговорни.

B - Нема земље у Европи у којој тајка владавина може дugo да траје, па неће потражати ни у Србији ни у Југославији.

C - Основни метод владања у тајком систему јесте сила. За примену такве сile регрутују се најгори људи унутар нације, најбољи и највреднији се изолују, а најбројнији остављају у стрahu. Тако се уназадује држава, нација и сваки pojedinač. Зар жelite да влатаде уз помоћ тајкиh људи, каквих је i sad previše u vašoj okolini.

Gospodine predsedniče, vaša zemlja, vaš narod i vaši sugrađani десет година живе у психози vanrednog stanja, rata, okruženi mrtvima,

ма, bedom, beznadom i strahom. Србији се отимају терitorija i bogatstva као да je već mrtva. Србија sve manje rada svoju decu, a onu коју

je rodila, sve ređevida. Gladni i пониženi nemaju više snage ni za verbalnu побуну, примајући овакав живот као usud. Videle se to iz актуелне кризе. Срби су, забринjavajuће rezignirano, чекали оба могућа ishoda - америчке бомбе или албанско отцепљење. Срби су постали

razoružan narod, без одбрамбеног рефлекса, таčno onakav kakvim ga je napravio otudeni sistem.

Ако, dakle, народ чuti i trpi vlast kakvu ne bi opstala ni u jednoj državi civilizovanog света, чemu onda suspenzija Ustava i zakona, владање uredbama, забране медијa, podele na izdajnike i patriote, pretnje hapšenjima i raspirivanje atmosfere stalnog ratnog ili vanrednog stanja?

Vaša je dužnost, gospodine predsedniče, да se takvoj atmosferi i bezakonju bez odlaganja suprostavite. Da вратите поверенje u vlast i склопите mir sa граданима своје државе. У tome сete успeti ako:

1. Raskinete коалицију са Войисловом Шешелијем и Српском радикалном strankom;

2. Zahlevate ostavku srpske vlade i premijera Mirka Marjanovića;

3. Predložite Milanu Milutinoviću, председнику Србије, да распиše izbore ili da mandat premijera ponudi osobi sposobnoj da sastavi kompetentnu vladu eksperata;

4. Sklopite mir sa vladajućom

коалицијом у Crnoj Gori;

5. Tražite ostavku Savezne vlasti, vratite mandat premijera коалицији Mila Đukanovića i признate njihove mandate у Saveznoj skupštini;

6. Povratite medunacionalno поверенje unutar Jugoslavije i uključite predstavnike националних manjina u politički sistem države;

7. Zauzmete se за povlaчење Zakona o univerzitetu;

8. Zaustavite hajku na медије i novinare;

9. Započnete истинску privatizацију, jačајte слободно тржиште и socijalnu državu;

10. Pokažete одлуčност i rezultate борбе против криминала i корупције у državnom aparatu;

11. Obezbedite nezavisno судство i strogo поштовање подеље vlasti na zakonodavnu, izvršnu i судску;

12. Vratite Jugoslaviju u меđunarodне институције i обновите поверије света у југословенском državi i njene градане;

13. Нашу националну оријентацију definišete у складу са цивилизациским достигнућима razvijenog света, istaknete kandidaturu Jugoslavije за Evropsku унију i Partnerstvo за mir.

Gospodine predsedniče, ovih triнаест таčака за ваš народ представља избор између наде i безнаде. Без наде, u систему који не постоји ниједну od deset božjih заповести, ваša vlast i vaš položaj постaju неlegitimni. Legitimni су, наиме, само ona vlast i onaj predsednik који је чине добро svom narodu.

Pismo vama naš je скромни прилог борби за слободу од страха. ■

Beograd, 19. октобар 1998. године

ALEKSANDAR TIJANIĆ I SLAVKO ĆURUVIJA

Komentar Miroslava Markovića „Ćuruvija dočekao bombe“, objavljen u Ekspres politici, bio je direktni poziv za obračun sa Slavkom Ćuruvijom. Bio je то, nema sumnje, naručeni odговор на коментар Ćuruvije i Tijanića objavljen – i забранjen – u Evropljaninu неколико meseci ranije. Ovakva vrsta коментара

predstavlja protitip govora mržnje i javnog obeležavanja nacionalnog neprijatelja. U uslovima rata, vanrednog stanja i povišenih strasti to je više nego dovoljno kao priprema za konačni fizički obračun. Takva vrsta pisanja je, naravno, nedopustiva i zabranjena u svakoj civilizovanoj i demokratskoj državi.

Primer – komentar iz Ekspres politike posle kojeg je ubijen Slavko Ćuruvija

У ОВОМ ТРЕНУТКУ

Ћурувија дочекао бомбе

Већ тринест дана нацистичка армада НАТО сеје тваре смрти по Србији и Југославији. Тринест дана, под врховним заповедништвом вашингтонског „богатства рата“ Адолфа Клинтона и његових европских „глупалтера“ Блера, Шираха, Шредера... мучни, ноћу и из све мање безбедних висина, траје убијање недужних грађана Србије, прогон и права хуманитарна катастрофа житеља Косова и Метохије, разарање фабрика, болница, мостова, цркава, школа, дечијих обданишта... Исто толико дана траје и брутално, цинично и дрско гађење и „убијање“ свих међународних конвенција и норми, права и правде. Рушење Организације уједињених нација и свега на чему је почивао свет.

У овој ситуацији мудро су затутили сви они који се још „од пре Косова“, док је лудило Новог светског поретка, у крви растурало претходну Југославију, „знати“ да су „Срби искућници кривици“ и, као такви, „треба да буду кажњење“, а ако је икако могуће и „бомбардовані“. Који су „знати“ да су „Срби криви“ и за Маркаљ и за Улицу Васе Мискића и који су, сходно томе, тражили још „жешће“ санкције за Србију. Који су од почетка споља инсениране кризе на Космету „знати“ да су шиптарски сепаратисти и терористи „у праву... И који су, све време, тражили и пријекљиковали „бомбе за Србе“. Њуте и „амбасадори добра воље“.

Је ли то она „перфидност издаје“ о којој је, приликом оснивања Комитета универзитетских левице Југославије, у новембру прошле године говорила др Мијајана Марковић, председник Дирекције ЈУЛ-а? Је ли

то био тренутак када је „издаја достигла највишу тачку“, како је рекла професор Марковић, објашњавајући да „издаја није увек и неизоставно била директна и брутална“, па наставила: „Као што је, на пример, мени изгледала пре неки дан када ми је у ЈУЛ-у власник једног београдског дневног листа рекао да подржава Сједињене Америчке Државе у њиховој жељи да бомбардују Србију и да ће то бомбардовање Србе научити памети.“

Реч је, дабоме, о Славку Ђурувији, који је преко „свог“ листа „Дневни телеграф“ учинио заиста све што је „било потребно“ како би „демократском западу“, а и „заблуделим Србима“, објаснио како треба да се „дозову памети“ и окрену се будућности која је, јасно, „на западу“. Када је потом тај исти „слободар“ Ђурувија дошао под удар Закона о информисању, али и под удар других закона земље у којој живи, скоро да је до самог Клинтона стигао валијући за помоћ у „борби против“ „диктатуре у Србији“.

„Диктатуре“ у којој народ, на безброй избора, слободно бира своју власт и „диктатуре и информативног мрака“ у којем је поред „његовог“ „Дневног телеграфа“ излазило сјајест тобох слободни и независних новина у којима се гордо говорило о Србији и српском народу него на Си-Ен-Ену у најбољим данима!

Данас, када те жељно очекивање и призивавање бомбе убијају Србију, издајници ћуте.

Ако чекају да Срби и Србија буду покорени, узалуд чекају. А ако су се надали да ће њихова издаја бити заборављена, узлују се надали.

Мирко Марковић

Intervju

Intervju je popularan, mogli bismo reći i najpopularniji žanr u svim medijima - bez obzira da li je reč o štampanom, elektronskom ili Internet mediju. Podjednako je popularan u tzv. ozbiljnoj ili žutoj štampi, u specijalizovanim medijima – sportskim, ekonomskim ili kulturnim. Postoje određena profesionalna pravila u pravljenju intervjeta – pre svega u smislu prikupljanju podataka i saznanja o osobi koja se intervjuje. Intervju mora biti opremljen tzv. lidom – kratkim podacima o intervjuisanoj osobi, pre svega o njegovoj sadašnjoj poziciji ali i o prethodnom položaju, delima, priznanjima... Pitanja moraju biti koncizna i neutralna, ne smeju da nameću odgovor. Novinar ne sme da sam izvodi zaključke, da „pojašnjava“ reči intervjuisanog, ne sme da mu se podsmeva ili komentariše njegove odgovore. Novinar ni na koji način ne sme da pokaže neprijateljstvo ili netrpeljivost, ali ni prisnost i intimnost sa osobom koju intervjuje. U štampanim medijima se odgovori moraju stilizovati i lektorski ispraviti jer nije cilj da se pokaže da je intervjuisani nepismen ili neobrazovan. Njegovi odgovori, koji su precizno preneti, to mogu sami od sebe da pokažu.

Kad je u pitanju intervju na televiziji ova pravila neutralnosti i objektivnosti još su stroža. Prema etičkom kodeksu BBC-a novinaru koji radi intervju zabranjeno je da i svojim gestovima ili mimikom komentariše odgovore intervjuisane osobe. Podizanje obrva, dugo fiksiranje ili sleganje ramenima predstavljaju neprofesionalno ponašanje novinara. Upadanje u reč i prekidanje odgovora sagovornika u elektronskim medijima, kao i skraćivanje, pogrešno citiranje ili neprikladna oprema teksta u štampi, najčešći su primeri neprofesionalno vođenih i plasiranih intervjeta.

Takođe se mora обратити pažnja na to kada je ko intervjuisan. Da li postoji uverljiv razlog, određeni događaj koji se već dogodio ili će se tek dogoditi, ili je u pitanju odgovor na stav ili poziciju koji su izneti izvan postojećeg društvenog konteksta u kojem deluje dotični medij. U mnogo slučajeva intervju ima ulogu direktnе političke poruke koja je upućena ili unutrašnjim ili spoljašnjim protivnicima. U slučaju velikih, globalnih medija (posebno televizije i Interneta) ovakvi intervjeti ponekad predstavljaju najavu političkih (vojnih) planova i imaju strateški značaj u formiranju javnog mnjenja.

Zadatak: *Napravite kratak intervju – do pet pitanja, sa nekim koga dobro poznajete. Pazite kako ćete ga opisati u lidu, pokušajte da nadete nešto specifično i zanimljivo u vezi sa ličnošću koju intervjujete.*

Članak / Tema

Velike, uzbudljive i relevantne teme zahtevaju veći prostor u novinama i duže vreme na radiju i televiziji. Ovde je reč o klasičnom pričanju priče koja u sebi može sadržati različite žanrovske elemente (vest, izveštaj, komentar, deo intervjua, izjavu, anketu, rezultate istraživanja...) Pričanje priče je, naravno, osnov svakog novinarstva bez obzira na medij koji se koristi. Narativna, sadržinska, osnova novinarstva ne dovodi se u pitanje novim tehnologijama već ih samo čini ekspresivnijim i dokumentarnijim. Bogatstvo tema je nepresušno mada moderni mediji veoma vode računa o strukturi publike i čitanosti/slušanosti/gledanosti ovakvih priča. Kada su priče posebno uzbudljive i aktuelne, i kada mediji od njih očekuju povećani odziv publike, one se najavljuju poput novih industrijskih proizvoda. Dobre i popularne priče, koje će privući brojnu publiku, pripremaju se i tretiraju kao dobro čuvana poslovna tajna i veoma se vodi računa kada će biti lansirane. Svaki medij teži da napravi što više takvih autentičnih i popularnih priča. Takođe postoji tendencija da se eksploracija ovih priča što više produži, da se postepeno dostiže klimaks, da se pripremaju odgovori i podaci za eventualnu reakciju. Ukoliko ovakva priča zadire u privatni život javnih ličnosti, što predstavlja dodatni mamac za publiku, mediji planiraju i strategiju pravne odbrane, kao i eventualnu isplatu odštete zbog tužbe za pogrešno objavljene informacije. Tiraž, odnosno gledanost, najčešće predstavljaju glavno merilo iz kojeg se izvodi račun o isplativosti obelodanjivanja ovakve priče. U modernom novinarstvu ovakve priče se često predstavljaju kao plod istraživačkog novinarstva – delo tima istraživača iz raznih oblasti koji predvodi novinar/ka koji daju lični pečat ovom žanru. Istraživačko novinarstvo, međutim, kao metod rada, nije tako nov. Najpoznatiji primer istraživačkog novinarstva jeste pisanje američkih novinara Boba Vudvorda i Karla Berštajna o aferi prisluškivanja Demokratske stranke „Votergejt“ (1972.). Ova afera, o kojoj je najviše pisano u „Washington Postu“, okončana je ostavkom tadašnjeg američkog predsednika Ričarda Niksona, avgusta 1974. Prva ostavka jednog predsednika u američkoj istoriji bila je direktna posledica novinarskog istraživanja.

Nisu, naravno, sve priče iz domena politike i sa tako senzacionalnim sadržajem. Najčešće priče su one dnevne – tzv. komunalne, ili priče na osnovu pojedinačnih slučajeva – najčešće „loši primeri“ iz zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, priče o urbanističkoj mafiji, zloupotrebi u državnoj upravi, podmitljivosti državnih činovnika, dečjoj zaštiti... Ovakve priče zahtevaju određenu specijalizaciju u redakcijama jer je teško zamislivo da jedan novinar može kvalitetno da pokrije sve teme. Takva praksa, na žalost, nije prisutna u većini medija u Srbiji iz jednostavnog razloga što mediji nemaju dovoljno materijalnih

sredstava da bi specijalizivali svoje novinare i da bi im omogućili da prate samo svoje teme. Osim u slučajevima novinara koji prate ekonomiju, sport i crnu hroniku svi ostali novinari „skaču“ sa jedne na drugu temu.

Specijalizacija i pričanje priče usko su povezani sa veoma važnim uslovom da bi priča bila ispričana sa novim, dotad nepoznatim, ili skrivenim podacima. Reč je o izvoru informacija. Iako se poverljivi izvor informacija može koristiti i za plasiranje ekskluzivne informacije kao vest – u formi „saznaje se“, ipak je članak/tema prava forma u kojoj je pouzdana izvor informacija ključ uspeha same priče. Zakon dozvoljava novinarima da štite izvore svojih informacija ukoliko se time ne uskraćuju informacije o najtežim krivičnim delima. Koliko dugo ta zaštita može trajati najbolji je primer izvor informacija za aferu Watergate, visoki FBI službenik, čiji je pravi identitet (Mark Felt) otkriven tek nedavno, posle njegove smrti. Njegov nadimak „Duboko grlo“ simbolički obeležava jedan period u američkom novinarstvu gde su svest i hrabrost pojedinca mogli da sruše zavere protiv demokratskih principa na najvišem nivou.

Zbog toga je zaštita izvora informacija jedan od osnovnih principa slobodnog i profesionalnog novinarstva.

Zadatak: razmisliti koja bi medijska tema mogla da izazove pad Vlade. Smisliti zadatke vezane za pojedine tematske celine.

Izjava

Izjave poznatih ličnosti, pre svega iz sveta politike, sporta i kulture svakog dana pune stranice naših novina i dobijaju značajno vreme na elektronskim medijima. Za neke medije je prisustvo poznatih javnih ličnosti zaštitni znak bez obzira da li je reč o napadima ili hvalospevu tim ličnostima. Lako se može zapaziti da ličnosti iz različitih profesija i oblasti delovanja često daju izjave o stvarima sa kojima nemaju nikakve profesionalne veze. Takođe je primetno da je dobar deo izjava potpuno lične, intimne prirode, poput: da li izlazite sa tom estradnom zvezdom ili koji veš nosite. U vreme političkih turbulencija, a naročito tokom predizbornih kampanja, izjave javnih ličnosti postaju deo medijsko-političkog folklora gde pojedine estradne zvezde ili sportisti tumače najkomplikovanije ekonomski probleme ili se bave proročanstvima, bacanjem čini na protivnike i razjašnjavanjem nacionalnih interesa. Mediji potpuno nekritički koriste ove izjave – za veličanje ili za ismejavanje ličnosti koje ih daju, pri čemu se lako mogu otkriti politička opredeljenja samih medija.

U principu, izjave se traže od ličnosti koje na temu kojom se medij bavi mogu da daju relevantan i autentičan odgovor ili objašnjenje. Profesionalni i objektivni medij bi morao da na izjavu jedne relevantne ličnosti traži i izjavu druge ličnosti iz te oblasti koja se ne slaže sa prvim sagovornikom. Na taj način se korisnicima medija omogućava da dobiju različite, često suprotstavljene, informacije i da sami prosuđuju o argumentima koji su u njima izneti. Izbor samo jednog kruga ličnosti ugrožava objektivnost i neutralnost medija i izlaže njegove korisnike medijskoj manipulaciji.

Formulišite izjavu o aktuelnoj situaciji u vašoj školi ili lokalnoj zajednici.

Pisma čitalaca

Pisma čitalaca su veoma stari novinarski žanr koji se pravi u redakciji. Redakcija, odnosno urednik Pisama čitalaca, samo ih oprema i moderira njihova objavlјivanja. Urednik je dužan da proveri autentičnost pisma, odnosno njegovog autora kako se ova pisma ne bi koristila u marketinške svrhe. Naravno, reč je o izboru jer je nemoguće zamisliti situaciju da sva pisma budu objavlјena. Izuzetak, naravno, predstavlja Internet kao medij, mada i kod njega mora postojati urednik-moderator koji sprečava objavlјivanje (postavljanje na sajt) pisama koja su uvredljivog sadržaja ili šire govor mržnje. Za razliku od novina i elektronskih medija, Internet dozvoljava piscu pisama da ostane anoniman.

Pisma čitalaca se, kao i drugi medijski žanrovi, takođe mogu zloupotrebljavati u cilju medijsko-političke manipulacije. Tada urednik deluje kao propagandista koji pušta u štampu isključivo pisma koja odgovaraju vlasnicima ili kontrolorima medija. U našem slučaju najpoznatija je rubrika „Odjeci i reagovanja“ koja je izlazila u listu Politika početkom devedesetih godina prošlog veka. Sva pisma koja su objavlјena u ovoj rubrici Pisama čitalaca imala su jedinstven politički stav i promovisala su šovinizam i ksenofobiju kao glavno sredstvo odbrane nacionalnih interesa.

Demanti

Svaki medij ima obavezu da objavi demanti na neku informaciju koju je objavio ukoliko to zahteva ličnost ili institucija koja je u toj informaciji pomenuta. Demanti bi prema Zakonu o informisanju morao da bude objavljen

odmah po prispeću na istom mestu i sa odgovarajućom opremom kao i dotična informacija koja želi da se demantuje. Tako bi trebalo da bude. U stvarnosti se, međutim, ova zakonska obaveza često krši. Najčešće se demantij ne objavljuje na istom mestu i sa odgovarajućom opremom. Demantiji se „skrivaju“ u dnu parne (leve) strane sa minimalističkim naslovima. Ovde govorimo o štampanim medijima. Kad su u pitanju elektronski mediji tehnika je vrlo slična – samo se pročita tekst demantija, bez šireg upoznavanja sa sadržajem i kontekstom demantovane informacije.

Demantiji ponekad posluže za rasplamsavanje polemike u kojoj je medij u nadmoćnoj poziciji prema onima koji traže ispravku i izvinjenje. Ponekad se i tekst demantija koristi za ismevanje i napad na osobu ili instituciju koja traži ispravku. Tada se pokreću sudski postupci u kojima oštećena strana optužuje medij za klevetu. Takvi sporovi pred našim sudovima traju veoma dugo i retko se završavaju pravnom pobedom oklevetanih. U ovakvim sporovima, naravno, nisu oni koji traže demantij uvek u pravu. Ponekad i optuženi za teške zločine tuže medije zbog narušavanja pretpostavke nevinosti iako medij samo objavi da je Interpol raspisao poternicu za određenom ličnošću zbog trgovine narkoticima.

Primer kako se plasiraju ispravke

28. februara na naslovnoj strani Blica izašao je tekst „Polovinom aprila sedamo na stiropor“, sa nastavkom na stranama 2 i 3

The collage includes:

- A top banner for "Blic Jackpot" offering "10.000 dinara x100". It features a credit card from Alpha Bank.
- A large central section with the headline "Maji Nikolić preti zatvorska kazna zbog govora mržnje". It includes a photo of Maji Nikolić wearing a crown and holding a scepter.
- A sidebar for "NINA RADOJIĆ NAKON IZBORA ZA EVROVIZIJU" with the sub-headline "Ova pesma mi je promenila život". It shows a photo of Nina Radojić singing.
- A lottery advertisement for "Zimovanje x100" featuring a white Toyota Yaris car.
- Small news snippets:
 - "TUŽILAŠTVO ZATRAŽILO SNIMAK O INCIDENTU U „DVORU“"
 - "TOMISLAV NIKOLIĆ ZA „BLIC“"
 - "Ova vlasta će opstati i posle jeseni iako bi svaki drugi, usled ovakvih okolnosti, sišao sa vlasti"
 - "JEVREJSKA ZAJEDNICA: Koznati „Pink“"
 - "FILIP DAVID: Odgovorna RRA strana 4."
 - "„BLIC“ ISTRAŽUJE"
 - "Igram na visokom nivou, fizički sam spremjan, mentalno sam čvrsti i motivisan da napravim bolje rezultate na američkoj turneji"

TOMISLAV NIKOLIĆ ZA „BLIC“

Polovinom aprila sedamo na stiropor

Ova vlasta će opstati i posle jeseni iako bi svaki drugi, usled ovakvih okolnosti, sišao sa vlasti

FOTO: M. ĐURICA

strana 2.

NOVAK ĐOKOVIĆ

Nije mi cilj da budem drugi

Igram na visokom nivou, fizički sam spremjan, mentalno sam čvrsti i motivisan da napravim bolje rezultate na američkoj turneji

FOTO: AFP

strana 30.

„BLIC“ ISTRAŽUJE

Svaka treća porodilja ima redovnu nadoknadu

FOTO: D. GOLI

strana 8.

Tomislav Nikolić je, po Blicu, izjavio: „Ova vlada će opstati i posle jeseni iako bi svaki drugi, usled ovakvih okolnosti, sišao sa vlasti“

21 Blic

POLITIKA

PONEDJELJAK 28. FEBRUAR 2011.

INTERVJU

Tomislav Nikolić

PONEDJELJAK 28. FEBRUAR 2011.

lider SNS

Polovinom aprila sedamo na stiropor širom Srbije

Ova vlada će opstati i posle jeseni iako bi svaki drugi, usled ovakvih okolnosti, sišao sa vlasti

M. MALEŠ

izdržati ovakvu vlast još godinu dana.

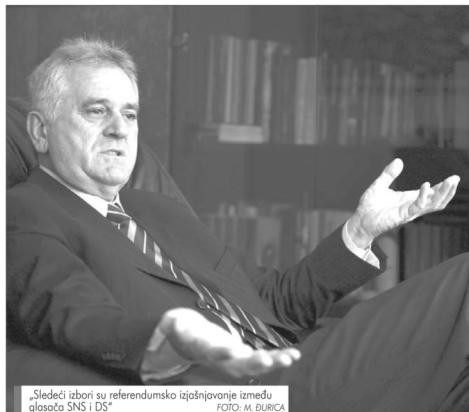
– Ubeden sam da ćemo da pobedimo. A za državu je bolje da se raspisuju vanredni izbori. To je mnogo bolje nego da pobedi neko koga ulica izbací. Tada niko više ne može da pretpostavi da bi mogao da dođe na vlast.

■ Zašto bas stiropor?

– Zbog simbolike jer je reč o mirnim protestima. Takođe, u aprili još nije došlo da se bez podmetaća sedi na zemlji.

■ Mirko Cvetković (zamenik predsednika SNS) je ocenio da vlast nakon razrešenja Mladana Dinkića sa mesta ministra ekonomije neće izdržati duže od jeseni. Mislite li da će Vlada pasti pre toga?

– Ubeden sam u to. Svako normalan bi, usled takvih okolnosti, otišao



„Sledeći izbori su referendumsko izjednačavanje između glasova SNS i DS“

FOTO: M. ĐURICA

sa vlasti. Ali, ne znam koliko je ova vlast ogrezzla u kriminalu. Dinkieva priča takođe zvuči: „Nisam dobar

za vladu, ali imam ljude koji su dobro“. Istovremeno, i (premijer Mirko) Cvetković je čudan. Podneuo je zahtev za razrešenje Dinkića koј je prošedio skupštini, da bi (predsednica parlamenta) Slavica Dukić Dejanović stavila na direkti u red za razrešenje. Sad mi treba da nagadamo, da li je Dinkić loš za Vlada, ili je Vlada loš za Dinkića! Očigledno je da se svi boje otvaranja rasprave o tome.

■ Vladajuća koalicija tvrdi da nemate nikakav program za oporavak

zemlje, već da namenjate da punite budžet prodajom zemljišta?

Koliko je to tačno?

– Da nemamo program, ne bismo bili stranka sa kakvo pretpostavljam istraživači javnog mnenja, najvećim brojem glasača u Srbiji. To je jedan od gradnjičkih kojih nam veruju u njihov odgovor na katastrofalnu situaciju u zemlji. Naš okvirni program je već predstavljen građanima Srbije, a detalje tog programa će imati pred sobom kada bude trebalo da se odluče za koga da

glasaju.

■ A da li ćete prodavati zemljište?

– Vlast dobro zna da strani investitori traže pravne odredbe o vlasništvu nad zemljištem i da je, u principu, neodrživo da strane kompanije objektom ne pripadne. To će morati da uradi svaka vlast koja želi da Srbija bude u Evropskom uniji.

■ Zašto ste protiv prodaje Telekoma?

– Protivimo se zato što je dozvoljena prodaja imovina do sada prodata u vrednosti od oko 80 milijardi dolara. Zato što bi i ova milijarda od Telekoma završila na pokrivanju gubitaka javnih preduzeća koja finansiraju stranke na vlasti. Telekom je profitabilna kompanija, imajući u imovini, ogromne načine telefonski saobraćaj po znatno jeftinijim cenama nego u stranom vlasništvu, a i cena je izuzetno niska.

■ Isk mislite da napravite vladu? Da li mislite da će vam biti dovoljno samo manjine i da ćemo zasnovati na uverenju?

– To će biti referendumsko izjašnjavaњe između nas i DS. Mislim da mnoge stranke u parlamentu neće preći cenzus. Jer što bi neko glasao za SPS kada su oni u vlasti, a ne za DS. I DS pre izbora mora da reši problem „Kolabare“. Jer, ili će da se odreknu onih koji su tamo krali novac (pri tome mislim i su to omogućili) ili će da snose krivicu i nestanu kao stranka.

Cvetković ne zna ko je Marti

■ Tražili ste ostavku premijera Mirka Cvetkovića jer le, kako ste rekli, izbegao razgovor o razrešenju Dinkića. Zašto?

– Ne rukovodim se strančkim interesima kao poslanici G17 plus, a u pitanju su interesi desetine hiljada ljudi koji žive dobro zato što formalno pripadaju tvoj stranci. Cvetković, inace, nije znao ni

kako se zove čovek koji je sastvovao izveštaj o manjinskoj politici na Kosovu. Rekao je da „Dik Marti“ sastavio dobar izveštaj“. Rekao je i da čemo, kada prodamo Telekom, imati značajan manjinski ideo u vlasništu, pa čemo moći da utičemo na odluke“. Pitao sam ga u kojoj to firmi manjinski vlasnik utiče na odluke. Nije odgovorio.

Narednog dana u Blicu je objavljena ispravka, u kojoj se navodi da je Nikolić zapravo rekao da vlada neće opstati do jeseni. Ova ispravka je plasirana na 3. strani, veoma diskretno u odnosu na originalni tekst koji zauzima deo 1. i centralni deo 2. i 3. strane u izdanju od 28. februara. Na tekst ispravke radi bolje uočljivosti pokazuje strelica.

UTORAK 1. MART 2011.

POLITIKA

Blic 3

Pregovori o rekonstrukciji Vlade ušli u finalnu fazu

DS se odriče tri resora, G17 plus po jednog

Razgovor o rekonstrukciji Vlade užaze u fazi u kojoj treba da se postigne saglasnost u Vladajućoj koaliciji koji su resori i ministri višak. Ova nedelja započela je postignutom načelnou saglasnošću da su DS odreke tri resori, a SPS i G17 plus po jednog, saznaje "Blic".

To praktično znači da će, kada sada stvari stote, DS

će umesto sedištaših 12 imati 17 resora. Međutim, predlog oko koga su DS i SPS postigli saglasnost je da Vlada broji

voru, Vlada trebalo da ima 20 članova sa potpredsednicima.

Premda nijavama, DS

nastoji da sve bude okončano do utorka naredne nedelje, 8.

Kacin: Srbi u treba jača vlada

Srbija za uspeh u približevanju EU treba još i operativniju vlada, izjavio je Jelko

Kacin, izvestilac Evropskog parlamenta za

Srbiju. Kacin kaže da će opozicija iskoristiti nespremnost vladajuće koalicije da krene u promene, jer je javnosti dosta nedodirljivih.

marta. Tada ističe rok da se donedavna dostave imena tri ministra iz G17 plus koji treba da popuni sada upravljene resore posle smanjenja Mladana Dinkovića i ostavki Verice Lalanović i Tomice Milosavljevića. U Dan smatraju da je do tada trebalo da se postigne precizan dogovor o budućem izgledu Vlade kako bi se ceo paket nudio u parlamentu. Z.J.



**Delić: SNS je prevara
Vučić: Nek mu je sa srećom**

T. SPAĆ

Penzionisani general Božidar Delić, poslanik Srpske napredne stranke, juče je saopštio da se vraća radihanju. Neslaški između Delića i poslanika Đorđa Boškovića, lidera SNS, nastala su oko "evropskih pitanja", a kako "Blic" saznao, neslaganje je iskoristio Vojslav Šešelj i ponudio Deliću povratak u velikom stilu, na visoko mesto u stranci, pod uslovom da mu "pomognе protiv onih koji su uništili SRS".

Rast najveće opozicijske stranke mogao bi da

zaustavi upravo jedan dan saznanjem iz izvora osnivača. Kako saznanjem je oduzimam poslaničkim krugovima SNS i SRS, general Delić je bio nevezanovljen i polozajem u strancu, funkciju podpredsednika Glavnog sekretarijata i maline ingerencijama. Sešelj mu je, kaže izvor "Blica", ponudio više sa zadatkom da "napadne Nikolića". I dok Aleksandar Vučić, zamenik predsednika SNS i Tomislavija Nikolića zbog spremnosti za izručenje hapskih optuženika juče je izjavio da se vraća u SNS jer je SNS "prevara" u kojoj patriote i potestni ljudi nemaju šansu.

Ovo je stranka dva čoveka - rekao je Delić i dodao da je Šešelj učinio to da ovu coveku u SNS - predsedniku i zameniku predsednika - svi ostali samo članstvo.

Zadatak Delića će biti

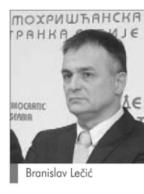
da spusti SNS ispod centra, a ni o jednoj funkciji u stranci sa njim nije razgovarano - kaže za "Blic" Nemanja Šarović, poslanik SRS.

Delić koji je još pre nekoliko meseci kritizovao politiku SNS i Tomislavija Nikolića zbog spremnosti za izručenje hapskih optuženika juče je izjavio da se vraća u SNS jer je SNS "prevara" u kojoj patriote i potestni ljudi nemaju šansu.

Ovo je stranka dva čoveka - rekao je Delić i dodao da je Šešelj učinio to da ovu coveku u SNS - predsedniku i zameniku predsednika - svi ostali samo članstvo.

Novoizabrani predsednik

Lečić: DHSS su prodavalni naprednjaci



Novoizabrani predsednik DHSS Branislav Lečić donatovalje je za "Blic" da u toj struci postoji raskol i optužio bivšeg potpredsednika stranke Živjolja Stepića da je htio da preuzeme vlast kako bi stranku bila prodasnjem najvećim nepratiteljima - naprednjacima, Ujedinjenim regionima Srbije...

- Stjećić je politički kriminalac, pučista i odmetnik koji je oduzimam predsednika Milana St. Protića razrešen dužnosti potpredsednika. Ogledljeno je da je, znajući da sporazum je prema "Mojim Srbijama" po kom se raspodjeli, 24 odslova prigaji DHSS-a u ja počinjam zamenik predsednika, pokušao da preotmete stranku i kasnije je proda njenim najvećim nepratiteljima - SNS, URS i drugim partijama. Nije tako čin da kao pravni hrščanin i demokrata, sačeka 40 dana od Batičeve smrti da se vrati u stranku da obmanjuje članove u unutrašnjosti i stvara lažnu atmosferu - naglasio

je Lečić. Komentarišući Stepićevu nujavu da će 6. marta biti održana sedница na kojoj će biti izabrani novi organi DHSS, Lečić je rekao da je Stepić u toku kojeg se biši potpredsednik slazio kako bi skrenuo pažnju na sebe.

- Stjećić nema više nikakve veze sa DHSS. Ne znam ga da plaća. On je naš je stranačke prostorije, u timi će automobil, napravio lažni pečat i bog tog smo smođili krvitične prijave - rekao je Lečić i navedao da je dobio podršku strateških partnera DS i LDP za nastavu rada do formiranja vlade sa vladajućom strankom.

Vesti

Nove smene kod čipiće

Vidljivo, četvrti put, u dužnosti pomoćnika ministra za ljudska i manjinska prava Belu Ajzenbergera i na to mesto imenovala Nenadu Drasković. Pre Ajzenbergera, u januaru je razrešen pomoćnik ministra Petar Antić, dok su državni sekretari Marko Koradić i Anka Muškinja Hajnjin ostavke podneli u septembru i oktobru prošle godine.

II STEFANOVIĆ Razgovor o temama pregovora

Javnosti će ove nedelje dobiti bliske informacije o početku pregovora. Beograd je spreman da počne taj proces koji mora ići u konstruktivnom pravcu, bez zakulisnih radnji, izjavio je Borislav Stefanović, šef srpskog tima za pregovore sa Pristom. On je kazao da se temi za dijalog rednih razgovora predstavljaju iz dana u dan i da će tako biti do početka pregovora.

II PETKOVIĆ Ista politika DS i SNS

Demokratska stranka i Srpska napredna stranka imaju istu politiku i obe se zataju za uvođenje dvopartijskog sistema, izjavio je Petar Petković, portparol DS. Petković ističe da je tim strankama zajedničko i da im siteme sadašnji Ustav "i dodaje da je neologično da jedan deo opozicije želi prenesti, a planira da formira vlada sa vladajućom strankom".

II ISPRAVKA
U podnosištu intervjuja sa liderom DS Tomislavom Nikolićem, "Polovinom aprila sedamna tri stropor Štampe", koji je "Blic" juče učinio, učinio je objavljeno i našem napravljenom

je greška. Objavljeno je da je Nikolić rekao da će "ova vlada opstati i posle jeseni". Lider SNS je zapravo rekao da ova vlada neće opstati do jeseni, ali su njenove reči pogrešno interpretirane. Pored toga došlo je da još jedna greška u objavljenoj verziji. Cvetković ne zna da je Martić "čime je Nikolićeva rečenica izgubila smisao. On je, naime, rekao da premijer Mirko Cvetković nije znao ime autora izveštaja o trgovini ljudskim organizmima Dika Martića i nazvao ga Dikom Martićem". U objavljenoj tekući je to primjer greške nenečemo ispravljena. Redakcija "Blica" se izvinjava zbog ovih grešaka.

BlicStrip!



Brzina ili pouzdanost

Živimo u svetu brzine. Sve što se danas dešava pod znakom je brzine. Kao da je brzina zamenila snagu koja je ranije bila glavni izvor uspešnosti i superiornosti. Brzina ide uporedo sa brojem informacija i mogućnostima komunikacija. Kakav je, međutim, odnos između brzine i pouzdanosti? Da li je brzina sama sebi cilj ili ona mora da ispunji još neke uslove da bi postala istinska vrednost? Kad govorimo o medijima svesni smo da su elektronski mediji mnogo brži od štampanih. Među elektronskim medijima takođe postoje razlike u brzini. Internet mediji su nesumnjivo najbrži jer imaju najveći broj novih informacija u jedinici vremena. (Tokom prebrojavanja glasova, u vreme izbora, u Velikoj Britaniji – na sajtu BBC-a nove informacije stižu svakih tridesetak sekundi.) Takva bujica novih informacija jednostavno je „nesvarljiva“ čak i za najiskusnijeg primaoca informacija. Da bi brzina došla do punog izražaja neophodno je da svaka informacija bude tačna i pouzdana. Poverenje u medij preko kojeg se dobijaju informacije važnije je od brzine. To poverenje, naime, omogućava korisniku informacija da pristupa samo određenim, ciljanim informacijama i da na osnovu njih formira mišljenje o problemima koji ga zanimaju. Nije potrebno da iz minuta u minut pratite sve informacije koje stižu na sajt, ili da gledate svaku emisiju vesti na nekoj televiziji da biste bili dobro informisani. Niko, naprsto, ne prati sve informacije. Ljudi grupišu i obeležavaju svoja interesovanja kao profesionalna, opšta ili jednostavno kao lične preokupacije koje mogu biti koncentrisane na sport, kulturu ili zabavu. Bez obzira koja vas vrsta informacija više okupira postoji određeni fond informacija koji vam direktno olakšava život. Na primer: vremenska prognoza, informacija o saobraćaju, razne informacije o komunalnim problemima (nestanak struje ili vode), podaci o kursevima valuta, roku za plaćanje poreza i slično. Ali pored ovih vrlo konkretnih i praktičnih informacija postoje i informacije opštег tipa kao što su: sastav i generalna politika aktuelne vlade, položaj zemlje u regionu i Evropi, bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika i poređenje sa okolnim zemljama, aktuelna socijalna politika u zemlji, informacije o epidemijama i zdravstvenoj zaštiti, najgledaniji filmovi i pozorišne predstave, veliki književni bestseleri, dobitnici Nobelove nagrade za književnost...

Ovakve informacije ulaze u fond onoga što obično nazivamo opšte obrazovanje premda nije reč o obrazovanju u pravom smislu reči već o „pabirčenju“ po informacijama koje nam nude mediji. Imati pouzdane, a to znači tačne i potpune informacije o ovakvim stvarima, od mnogo je većeg značaja nego brzina kojom će se masa informacija smenjivati.

Informacije, naime, imaju jednu pomalo fizičku osobinu – one potiskuju jedna drugu praveći tako neprekidni lanac informacija u kojem svežije informacije teraju u zaborav one starije. Mediji pokušavaju da uspore ovaj proces na taj način što se trude da plasiraju što veći broj informacija bizarnog sadržaja koje opremaju na takav način da se publici što više urežu u pamćenje. Na taj način iste informacije bivaju plasirane na različit način preko različitih medijskih prenosilaca. Ceo sistem senzacionalističkih medija, a posebno „žute štampe“ počiva na ovom odlaganju zaborava uz pomoć šokantnih poruka i bizarnih sadržaja. Izraz „prikovati pažnju“ ima dublje mentalno značenje od onog perceptivnog. Reč je o utiskivanju opisa događaja i situacije u dublji mentalni doživljaj, stvaranje posebne vrste memorije koja će obeležiti čitave generacije. Na taj se način formira kultura velikih društvenih grupa.

Neutralnost kao ideal – imaju li novinari pravo na lični stav

U načelu, obraćanje javnosti preko medija ukida upotrebu prvog lica jednine. Novinar, bilo da radi u štampanim ili elektronskim medijima, ne govori u svoje ime već se trudi da stvari predstavi na što neutralniji i objektivniji način. Novinar zbog toga ne govori, ili piše: Ja mislim ili ja osećam. Umesto toga će se napisati ili reći: Mislimo ili osećamo, predstavljajući to stanje svesti kao zajednički redakcijski stav. Veoma često stav redakcije se širi i na komunalni ili nacionalni nivo tako da preko medija Beograđani, Vojvodani ili Srbijani osećaju ili misle ono što govore ili pišu novinari. Ovakav paternalistički način izražavanja povezan je sa nastojanjem da se ojača autoritet i poverenje u medije. Moguće je, međutim, da u ovome postoje i određene prosvetiteljske ambicije medija mada ih oni danas odlučno odbacuju.

Ipak, postoje žanrovi i autori koji gaje lični odnos prema temama i publici. Najčešće je reč o tekstovima ili prilozima izrazito satirično-ironijskog karaktera u kojima autor vodi priču/temu kao isključivo lično iskustvo. To podseća na jedan pomalo zaboravljeni književni žanr koji je jedno vreme, u 19. veku i početkom 20. veka, bio veoma popularan – na putopise.

Način na koji se autori obraćaju publici nije, međutim, presudan u tome koliko, i na koji način, oni izražavaju svoj lični stav a do koje mere zastupaju zajedničku uređivačku politiku. Sama uređivačka politika nekog medija zavisi od mnogo elemenata. Profesionalni nivo novinara i urednika, njihovo znanje, veština i sposobnost da svoj medij što bolje plasiraju na tržištu predstavlja složen proces koji često zavisi od veza koje postoji između vlasnika i političkih i finansijskih

centara moći. Najbolji način da vidimo kako funkcionišu te veze, i do koje je mere medij nezavistan, jeste da pratimo ne ono šta dotični medij kritikuje ili napada već šta, i koga, izbegava da pomene. Naravno, dugotrajne kampanje protiv određenih javnih ličnosti (političara ili tajkuna) mogu biti znak da mediji ispunjavaju zadatke koji su deo njihovog dugoročnog odnosa sa raznim centrima moći. Nikada, međutim, ne treba isključiti ni ličnu (iracionalnu) netrpeljivost prema ličnostima ili institucijama koju mogu da osećaju novinari ili urednici.

Novinari, svakako, mogu da iskazuju svoje mišljenje i stav, ali na način koji neće ugrožavati profesionalno uravnoteženo iznošenje činjenica. Činjenice su nesporne, one se ne smeju menjati, cenzurisati ili stavljati pod sumnju. Novinar može imati kakav god želi stav o nekom problemu ali ne sme da zataškava ili falsifikuje činjenice. Iskusan novinar će uvek izneti suprotstavljenja stanovišta, dati argument za jedno i drugo, vodeći, pri tome računa da ona budu ravnopravno predstavljena. Pri svemu tome, uvek postoji dovoljno mogućnosti da novinar iznese svoj stav ne kršeći osnovna pravila svoga posla. Postoje, međutim, nesporne činjenice koje mediji u demokratskim društvima ne dovode u sumnju. Takva je, na primer, činjenica o Holokaustu. Da li bi rasprava o tome da li se Holokaust dogodio doprinela demokratizaciji nekog društva i slobodi medija u njemu? U mnogim je zemljama iznošenje sumnje u Holokaust krivično delo. Time nije ni najmanje ugrožena sloboda izražavanja i sloboda medija u tim zemljama.

Ne postoji absolutna neutralnost i objektivnost u medijima, niti je ona sama sebi cilj. Mediji nužno prenose saznanja, stavove, predrasude ili stereotipove novinara, oni su ogledalo veštine i talenta ljudi koji u njima rade, oni su i odraz određenih spoljnih interesa i motiva, ali oni uprkos svemu moraju da tačno i potpuno prenose činjenice do kojih dolaze. U najvećem broju slučajeva novinari i nemaju izbor u prenošenju informacija – ili će da ih prenose u izvornom obliku ili će ih falsifikovati. Njihov stav se može videti ili kroz komentar – direktno, ili kroz izbor osoba koje intervjuju, daju izjave, kao i preko izveštaja u kojima se ubacuju određeni komentari.

Urednički stav se može prepoznati kroz izbor vesti, kao i preko načina na koji se opremaju i plasiraju medijski sadržaji.

Zašto je novinarstvu potreban etički kodeks

Novinarstvo spada u tzv. etičke profesije. Pored novinarstva u etičke profesije spadaju i medicina i sudstvo. Svaka od ove tri profesije ima svoj etički kodeks koji obezbeđuje pridržavanja njenih osnovnih načela i unutrašnju kontrolu

od strane samih članova ovih profesija. Etički kodeksi pojedinih profesija, posebno sudstva i medicine, potiču još iz antičkih vremena. Sa specijalizacijom i modernizacijom, sa stvaranjem građanske srednje klase, mnoge profesije uvode svoje profesionalne kodekse kao svojevrsnu zaštitu ceha neophodne za njen razvoj i kontrolu prijema novih članova. Pripadnost određenom cehu u najvećem broju slučajeva značila je i dobijanje licence za obavljanje te delatnosti. Novinarska udruženja u svetu imaju različita rešenja za problem poštovanja etičkog kodeksa u novinarstvu. Negde je to regulisano sistemom Saveta za medije, negde kroz politiku novinarskih licenci. U svakom slučaju, etički kodeks u novinarstvu predstavlja bitan element samokontrole i uspostavljanja profesionalnih standarda u medijima. Najpoznatiji, i najpopularniji, novinarski etički kodeks je onaj koji je usvojen na BBC-ju. Osnovna pravila tog kodeksa ugrađena su u najveći broj nacionalnih novinarskih etičkih kodeksa.

Etički kodeks u novinarstvu posebno je postao aktuelan posle suđenja i presuda za zločine protiv čovečnosti u građanskom ratu u Ruandi kada su pojedini novinari i urednici sa radio stanica direktno pozivali na ubistva hiljada civila dajući kompletne podatke o tome gde se skrivaju žrtve ovog genocida. Odgovornost medija i novinara za raspirivanje govora mržnje u ratovima na prostoru bivše Jugoslavije još uvek nije sudski procesuirana premda postoje dokazi da su mnogi mediji tokom rata korišćeni za širenje mržnje i propagiranje nasilja.

Pitanja dobrog ukusa i etički kodeks

Poslednjih godina građani Srbije naprsto su zapljušnuti brojnim štampanim izdanjima koji svoju popularnost u najvećoj meri tumače neposrednošću i udovoljavanju potrebama i željama čitalaca. Ta neposrednost se odražava pre svega u jeziku i ilustracijama koje kolokvijalne izraze i ličnu intimu proglašavaju vrhunskim novinarstvom. Na taj način smo doživeli da se preko naslovnih strana objavljaju psovke i najličnije uvrede. Zadiranje u privatnost često postaje veoma morbidna – fotografije mrtvih, samoubica ili ubijenih, svejedno, uz veoma lične komentare o poslednjim trenucima pokojnika, ostaju bez pravog društvenog odgovora. Imamo utisak da je društvo u celini prvo bilo zatečeno i zgroženo a potom da je prihvatiло ovakvo stanje stvari jer se ne vidi ko bi se ozbiljno mogao pozabaviti ovim problemom.

Postoje, na kraju, primeri iznošenja očigledne diskriminacije, pa i mržnje, različitih društvenih grupa u štampi koja se ponosi svojom neposrednošću.

Kakav je odnos onoga što prepoznajemo kao loš ukus i novinarskog etičkog

kodeksa? Da li je to pitanje koje prevazilazi profesionalne zahteve i zadire u polje širih društvenih vrednosti? Zahtevi tržišta i odgovor medija na njih često se koriste kao univerzalni odgovor na sve dileme oko ovoga. Ako publika nešto „traži“ onda joj se to mora dati. Da li je prostakluk, primitivizam i masovna ignorancija globalna sudbina našeg doba? Ili je jednostavno u pitanju jeftina medijska proizvodnja u kojoj nema mesta za vrhunske profesionalce, vrhunsku produkciju i vrhunske autore. Loš ukus je jeftin u svakom pogledu pa zbog toga nismo sigurni da bi publika, da može, pre birala loš od dobrog ukusa. Izbor po srodnosti, kao glavno uporište jednog broja medija ...

Jedan oblik kršenja novinarskog kodeksa raširen je, međutim, u svim novinama tako da se, zbog obimnosti, može pratiti samo preko naslova. Reč je o kršenju prava na pretpostavku nevinosti pre okončanja sudskog procesa. Izvor podataka o hapšenju osumnjičenih daje, naravno, sama policija a mediji te podatke prenose skoro automatski.

U monitoringu štampanih medija koji je Medijski arhiv Ebart sproveo 2008. godine analiziran je odnos prema pojedincima – nejavnim ličnostima u svetu lošeg ukusa i kršenja etičkog kodeksa. Nisu uzimane u obzir kampanje protiv pojedinih političara koje, nesumnjivo, vode neki listovi, iz jednostavnog razloga što smo smatrali da političari imaju i sposobnosti i moći da se sami odbrane od raznih vrsta javnih napada. Ono što najviše zabrinjava je što ti obični, anonimni ljudi, odnosno grupe ljudi, često ne umeju, a nekada i ne mogu, da napišu demantij ili da podnesu tužbu zbog klevete protiv njih. Na taj način se osećanje bespomoćnosti i ugroženosti širi preko medija koji bi, po prirodi svoga posla, trebalo da budu zaštitnici – pre svega istine i činjenica, ali i slabih i nemoćnih pojedinaca i grupa koji lako postaju predmet mržnje i nasilja.

Poštovanje privatnosti u medijima

Mediji bi morali da poštuju privatnost i intimnost ljudi o kojima informišu svoju publiku na takav način da ničim ne povređuju njihovo dostojanstvo. Posebno se to odnosi na osobe koje nemaju javnu funkciju i koje su „anonimne“. Osobe sa javnim funkcijama, posebno one u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, aktivni političari i istaknuti predstavnici kompanija ili velikih društvenih grupa izloženiji su interesu medija zbog njihovih funkcija, moći i uticaja na živote građana te je njihova privatnost podložna određenom javnom interesu i kontroli koja, naravno, ne sme da zadire u intimni život ovih ljudi. (U tom je pogledu izveštaj o zdravlju predsednika neke države informacija od javnog interesa i ne može se uporediti sa

zloupotrebo podataka o zdravlju anonymnih građana.)

Ovo pravilo je posebno važno u oblasti fotografije i snimanja osoba koje nemaju javnu funkciju. Jedan od najpoznatijih afera u štampanim medijima vezana je za fotografiju poznatog francuskog fotografa Roberta Doisneau-a koji je odgovarao na sudu zbog tude zloupotrebe njegove fotografije. Omiljeni motiv ovog fotografa bili su, naime, pariski bistroi i ulice, odnosno ono što obično nazivamo „atmosferom“ grada. Tako je jednog dana (1958.) u jednom bistrou fotografisao veoma lepu devojku koju sa zanimanjem posmatra postariji gospodin. Doisneau ih je oboje zamolio za dozvolu da ih fotografise. Dobio je pristanak. Fotografija je kasnije objavljena u jednom časopisu koji je bio posvećen pariskim bistroima. Stvari su se, međutim, dramatično promenile kada je dotičnu fotografiju objavio jedan bulevarski list uz legendu „Prostitucija na Champs-Elysees“. Tada je stariji gospodin sa fotografije podneo tužbu protiv lista, fotografске agencije i fotografa. Sud je osudio list da plati visoku odštetu, a takođe i fotografsku agenciju iako ona nije dala dopuštenje tom listu da se fotografija objavi. Fotograf je oslobođen optužbe uz obrazloženje da „kao umetnik ne snosi odgovornost“.

Danas je zakonska obaveza fotografa ili snimatelja da traže pristanak da nekoga fotografišu ili snime. Posebno je, međutim, pitanje konteksta u kojem će se taj materijal iskoristiti. Mediji moraju da vode računa o dostojanstvu i privatnosti ljudi i da postupaju krajnje skrupulozno kad je u pitanju čast i ugled svakog čoveka.



KODEKS NOVINARA SRBIJE

Prema odluci i ovlašćenju Skupštine NUNS-a, Izvršni odbor NUNS-a je u oktobru 2006. godine usvojio Kodeks novinara Srbije, a isti dokument je i UNS usvojio na svojoj Skupštini, krajem decembra 2006. godine, tako da je Kodeks postao važeći dokument.

PREAMBULA

UNS i NUNS ovaj kodeks donose kao etički standard profesionalnog postupanja novinara.

Dužnost je novinara da slede profesionalne i etičke principe sadržane u Kodeksu i da se suprotstave pritiscima da te principe prekrše. Kodeks preporučuje solidarnost sa kolegama kada su ugroženi standardi profesionalnog postupanja novinara.

Za primenu ovog Kodeksa odgovorni su i urednici i izdavači.

I ISTINITOST IZVEŠTAVANJA

1. Obaveza je novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije.
2. Pravo je medija da imaju različite uredjivačke koncepte, ali je obaveza novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, predpostavki i nagađanja.
3. Novinar je dužan da naznači izvor informacije koju prenosi. Ukoliko izvor ne želi da bude otkriven, novinari i urednici postupaju sa dužnom profesionalnom pažnjom i svojim profesionalnim autoritetom staju iza informacije i odgovaraju za njenu tačnost.
4. Novinar je dužan, kada je to neophodno, da konsultuje što više izvora i da im omogući da iznesu svoj stav.
5. Sa novinarstvom nespojivi su objavljivanje neosnovanih optužbi, kleveta, glasina, kao i izmišljenih pisama ili pisama čiji autor nije poznat ili njegov identitet nije proverljiv.

6. U slučajevima kada novinar proceni da je u interesu javnosti da objavi nepotvrđenu informaciju ili nagađanje dužan je da izričito navede da informacija nije potvrđena.

II NEZAVISNOST OD PRITISAKA

1. Novinar treba da se suprotstavi svakom pritisku na slobodno obavljanje profesije, kao i svakom vidu cenzure. Novinar zadatke prima samo od nadležnih urednika.
2. Sa novinarstvom je nespojivo primanje mita za objavljuvanje, prikrivanje ili sprečavanje prikupljanja i objavljuvanja informacija. Novinar ne sme odlagati objavljuvanje bitnih informacija, osim zbog neophodne provere tačnosti.
3. Ekonomski i politički interesi izdavača ne smeju da utiču na uređivačku politiku, na način koji bi imao za posledicu netačno, neobjektivno, nepotpuno i neblagovremeno informisanje javnosti.
4. Novinar se ne može prisiliti na izražavanje mišljenja protivno njegovoj savesti.

III ODGOVORNOST NOVINARA

1. Novinar je, pre svega, odgovoran svojim čitaocima, slušaocima i gledaocima. Tu odgovornost ne sme da podredi interesima drugih, a posebno interesima izdavača, vlade i drugih državnih organa. Novinar se mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje i podsticanje nasilja.
2. Falsifikovanje dokumenata i plagijat nedopustivi su i smatraju se teškim prekršajem standarda profesionalnog postupanja novinara.
3. Novinar je dužan da poštuje pravilo pretpostavke nevinosti i ne sme nikoga proglašiti krivim do izricanja sudske presude.
4. Novinaru je zabranjeno da koristi neprimerene, uz nemiravajuće, pornografske i sve druge sadržaje koji mogu imati štetan uticaj na decu.
5. Novinar je dužan da poštuje i štiti prava i dostojanstvo dece, žrtava zločina,

osoba sa hendikepom i drugih ugroženih grupa.

6. Novinar neguje kulturu i etiku javne reči, poštije pravo na odgovor, izvinjenje i ispravku i dužan je da blagovremeno objavi odgovarajuću ispravku.
7. Svaki vid komercijalnog oglašavanja kao i politička propaganda, koje nisu jasno označene, smatraju se teškim prekršajem standarda profesionalnog postupanja novinara.

IV NOVINARSKA PAŽNJA

1. Novinar je obavezan da pristupa poslu sa dužnom profesionalnom pažnjom.
2. Novinar ne sme slepo da veruje izvoru informacija. Novinar mora da vodi računa o tome da izvori informacija često slede svoje interes ili interes društvenih grupa kojima pripadaju i prilagođavaju svoje iskaze tim interesima.
3. Prećutkivanje činjenica koje mogu bitno da utiču na stav javnosti o nekom događaju jednako je njihovom namernom iskrivljivanju ili iznošenju laži.
4. Novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i učiniće sve da izbegne diskriminaciju zanovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljneju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu.

V ODNOS PREMA IZVORIMA INFORMISANJA

1. Novinar ima pravo da istražuje sve okolnosti i činjenice o događajima koji su od interesa za javnost.
2. Novinar se u prikupljanju informacija ne sme služiti iznudom, pretnjom i proganjanjem izvora informacija.
3. Novinar je dužan da poštije zahtev izvora informisanja za anonimnošću. Izmišljanje anonimnih izvora je težak prekršaj standarda profesionalnog postupanja novinara.
4. Novinar je dužan da se predstavi izvoru informacija i da navede medij za koji u tom trenutku radi.

5. Na zahtev urednika novinar može da mu saopšti identitet izvora koji želi da ostane anoniman, a urednik je dužan da zaštiti anonimnost izvora.
6. Maloletnici se, po pravilu, mogu intervjuisati jedino u prisustvu ili uz saglasnost roditelja odnosno staratelja.
7. Novinar nikad ne sme da zloupotrebi emocije ili osećanje drugih ljudi, njihovo neznanje ili nedovoljnu sposobnost rasuđivanja.
8. Novinar ne sme među ljudi unositi neopravдан strah niti ulivati lažne nade.

VI POŠTOVANJE PRIVATNOSTI

1. Novinar poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše. Pravo na privatnost je suženo kada je reč o javnim ličnostima, a posebno nosiocima javnih funkcija.
2. Novinari i urednici naročito treba da izbegavaju spekulacije i prenošenje nedovoljno proverljivih stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana.
3. U izveštavanju o događajima koji uključuju lični bol i šok, novinar je dužan da svoja pitanja prilagodi tako da odražavaju duh saosećanja i diskreciju.
4. Novinar je obavezan da osigura da dete ne bude ugroženo ili izloženo riziku zbog objavljivanja njegovog imena, fotografije ili snimka sa njegovim likom, kućom, zajednicom u kojoj živi ili prepoznatljivom okolinom.

VII KORIŠĆENJE ČASNIH SREDSTAVA

1. U prikupljanju informacija, fotografija, dokumenata, zvučnih i video zapisa novinar će se koristiti samo časnim sredstvima.
2. Novinar ne treba da nastavi sa postavljanjem pitanja, telefoniranjem, fotografisanjem ili snimanjem privatnog lica pošto je zamoljen da odustane.
3. Pritisak na privatno lice da dâ odgovor na neko pitanje može biti nastavljen i

nakon odbijanja, ali samo pod uslovom da za to postoji utemeljen javni interes.

4. Pravo je novinara da, u odnosu prema državnim i drugim institucijama kontinuirano postavlja pitanja za koja smatra da su od interesa za javnost, bez obzira na to da li su zamoljeni da to prekinu ili ne.
5. Novinar ne izveštava o temama u kojima ima lični interes, odnosno o temama u kojima dolazi do konflikta interesa.

VIII POŠTOVANJE AUTORSTVA

1. Mediji i novinari poštaju i primenjuju važeće zakonodavstvo o zaštiti autorskih prava. Kada se dobije dopuštenje za reprodukciju iz drugog izvora, to se čini uz uvažavanje autora i uz navodjenje izvora.
2. Novinar neće kao svoje potpisivati tekstove, crteže, ilustracije, fotografije video i zvučne zapise drugih autora.
3. Novinar treba da odbije da potpiše tekst, fotografiju, crtež, ilustraciju, zvučni ili video zapis:
 - kada je uredničkom, lektorskom ili drugom intervencijom, izmenjen tako da je promenjen njegov smisao, kao i ukoliko su te izmene suprotne mišljenju i uverenju novinara
 - u slučaju kada za to novinar ima opravdani interes (lična sigurnost itd.)
4. Urednik je obavezan da usliši zahtev novinara da ga ne potpiše pod tekstrom, fotografijom, crtežom, ilustracijom, zvučnim ili video zapisom, ukoliko novinar smatra da bi time bila ugrožena njegova bezbednost.
5. Arhivski audio i video zapisi moraju da budu označeni na odgovarajući način.

IX ZAŠTITA NOVINARA

1. Novinar koji se pridržava ovog kodeksa uživa podršku i zaštitu svog profesionalnog udruženja.
2. Novinar koji se pridržava profesionalnih i etičkih standarda ima pravo na pravnu i materijalnu pomoć u zaštiti od nasilja, pretnji, uvreda i drugih negativnih posledica zbog obavljanja novinarske profesije.
3. Svako ko smatra da je novinar povredio neku od odredbi ovog kodeksa, može se obratiti Sudu časti i Savetu za medije.

Moguća rešenja

Da li postoji neko ko zastupa i štiti korisnike medija od manipulacija, laži i raznih vrsta zloupotreba? Da li tu ulogu na sebe preuzima država, na primer resorno Ministarstvo, ili tužilaštvo po službenoj dužnosti? Možda udruženje novinara? Ili je sve prepusteno pojedinicu i organizacijama za zaštitu ljudskih prava? Izgleda da, za sada, postoji mnogo više organizacija i institucija koje štite i branе medije i novinare od raznih oblika pritisaka i represije nego što je to obratan slučaj. To je, naravno, sasvim razumljivo posle iskustva koje mediji i novinari imaju sa raznim oblicima totalitarizma i fundamentalizma koji ugrožavaju ne samo slobodu medija nego i bezbednost i živote novinara. Novinari su danas, bez sumnje, najnapadanija i najriskantnija profesija. Nisu novinari ugroženi samo od tiranija nego i od kriminalnih kartela i grupa čija nezakonita delovanja razotkrivaju novinari.

Pa ipak, zaštita prava na slobodu izražavanja, kao i bezbednost novinara, nije u suprotnosti sa zaštitom prava korisnika medija na istinito i objektivno izveštavanje. Čini se da se ova dva prava dopunjaju i da zajedno predstavljaju jezgro jedinstvenog društvenog ugovora između medija i društva.

Jedan od zanimljivih primera zaštite čitalaca ostvaren je u New York Times-u. Već godinama u New York Times-u postoji zvanični zaštitnik čitalaca – takozvani Javni urednik (Public Editor), koji ukazuje na greške i propuste u novinama, objašnjava čitaocima sporne situacije, angažuje se u stvarima koje mogu da dovedu do gubljenja kredibiliteta novina. Takav je, između ostalog, bio i slučaj sa novinarom koji je slao izmišljene izveštaje iz Iraka. Javni urednik ne odgovara glavnom uredniku i redakciji, bira se na pet godina, i ima potpunu samostalnost u svome pisanju. Njegovo jedino oružje, bolje reći alatka, su komentari kojima se istovremeno obraća čitaocima ali i novinarima i urednicima NYT. Javni urednik može da pokrene i pitanje zašto nema nekih tema u mediju, zašto se izbegava suočavanje javnosti sa nekim gorućim problemima, ali i način na koji se tretiraju neke teme ili ličnosti. Čini nam se da je ovaj oblik dobrovoljne samokontrole veoma dobar način da se izbegnu mnoge zamke manipulacije i uzajamnog (ne)poverenja.

Novinarske licence takođe predstavljaju jedan od načina samokontrole. Najveći problem sa licencama je u onome ko ih izdaje. Takođe, ne sme se zaboraviti da su licence veoma važan element sindikalnog organizovanja novinara tako da su prilikom sklapanja kolektivnog ugovora o platama i uslovima rada, samo novinari koji imaju licence u njega uključeni. To nipošto ne znači da oni novinari koji nemaju licencu nemaju pravo da pišu ili rade u medijima. Oni,

jednostavno, nisu zaštićeni od strane novinarskog udruženja na isti način kao one kolege koje imaju licencu.

Savet za medije, ili Savet za štampu, ima značajnu ulogu u zaštiti profesionalnosti i dostojanstva medija i njihovih korisnika. Njegova uloga je da utvrdi povrede novinarskog etičkog kodeksa na konkretnim primerima – tekstovima, radio, televizijskim ili internet prilozima. Savet za medije, koji je sastavljen od vrhunskih stručnjaka za medije koji moraju biti potpuno nezavisni, donosi odluku po svakoj prijavi o prepostavljenom kršenju novinarskog etičkog kodeksa. Medij za koji se u određenom slučaju utvrdi ogrešenje o etički kodeks, dužan je da objavi oglas ili saopštenje u kojem se precizno objašnjava o kakvom je kršenju kodeksa reč. Najefikasniji Saveti za mediji su, naravno, u sredinama gde ne postoji medijski monopol kao ni politička kontrola medija.

Stapanje informacija

Svedoci smo ne samo ogromnog porasta broja informacija nego i njihovog stapanja. Štampa, radio i televizija potpuno su spojeni preko Interneta. Kad ovome dodamo i nenovinarske izvore informacija – individualne priloge u obliku audio i video zapisa, fotografija i tekstova koji se preko You Tube-a i društvenih mreža slivaju u jednu ogromnu, globalnu mrežu informacija, onda je jasno da je došlo do potpune promene u načinu korišćenja i razumevanja uloge medija. Najveću korist od stapanja i prožimanja informacija, bez sumnje, ima Internet. Na prvi pogled može se učiniti da se, zbog ovoga, kriza štampanih medija ne može prevazići. Štampani mediji su daleko sporiji i nude mnogo manje atraktivne sadržaje od onih na netu. Ipak, situacija nije tako bezizlazna kako izgleda. Upravo Internet nudi izlaz iz ovog problema. Svaki štampani medij, pogotovo dnevna novina, mora imati razvijen svoj sajt koji će ne samo promovisati i širiti sadržaj medija nego i omogućiti pretragu starijih brojeva ili čitave arhive. Sopstvene novinske arhive omogućava spajanje svih relevantnih informacija u neku vrstu povezane (proširene) priče.

Čitanje štampe, u papiru, predstavlja zbog toga neku vrstu duhovne relaksacije i otvara mogućnost da se problem promišlja na mnogo analitičkiji način. Novine se više neće čitati zbog brzine već zbog analitičnosti i kreativnosti samih tekstova koji će buditi različite asocijacije i otvarati nova pitanja. Da li to znači da će novine u budućnosti biti „pametnije“?

http://en.wikipedia.org/wiki/Watergate_scandal

On-line novinarstvo – osnovni principi

On-line novinarstvo predstavlja istovremeno sintezu različitih medija ali i jedan potpuno novi, autentični medij. Postoji šest osnovnih principa koji važe za sve velike medijske sajtove. Ti principi, naravno, važe i u klasičnim medijima ali tehnologija koja omogućava on-line novinarstvo i širenje informacija putem Interneta daje ovim principima jedinstvenu funkcionalnost.

1. Brzina
2. Pouzdanost
3. Jednostavnost
4. Vizuelni identitet
5. Relevantnost
6. Lakoća pronalaženja informacije

Prva četiri principa, na ovaj ili onaj način, pronalazimo u svim vrstama medija. Relevantnost i Lakoća pronalaženja informacije predstavljaju, međutim, suštinsku razliku, i prednost On-line novinarstva nad svim ostalim medijima. Naravno, veliki, globalni mediji, kao što su, na primer, CNN i BBC, kombinuju svoj udarni – televizijski program, sa sadržajem svojih sajtova. Na taj način oni omogućavaju da princip Relevantnosti u svakom trenutku može biti proveren preko njihovih on-line sadržaja. Danas je princip Relevantnosti od presudne važnosti za razvoj novih medija, njihovo širenje i popularizaciju. Taj princip ima i svoju neposrednu marketinšku vrednost jer se preko njega brzo, pouzdano i jeftino mogu saznati i analizirati interesovanja i preokupacije stotina miliona ljudi. Pretragom sopstvenog web servera danas može vrlo jednostavno da proveri šta, koliko dugo, i koliko često posetioci sajtova čitaju, gledaju i slušaju. Ovo predstavlja moćan marketinški alat koji internet mediji mogu da koriste samostalno ili u zajednici sa raznim marketing agencijama. Da bi, međutim, ova prednost bila iskorišćena neophodno je stvoriti takve sadržaje na sajtu koji će privlačiti što veći broj ljudi. Neophodno je da sadržaji budu atraktivni, profesionalno obrađeni i opremljeni, da se brzo smenjuju, da su dobro dizajnirani i da su, najzad, lako dostupni, odnosno, da se Lako mogu pronaći.

Lakoća pronalaženja informacija jedan je od bitnih principa funkcionisanja on-lajn novinarstva i internet medija. Ukoliko ne možete jednostavno i brzo u moru informacija da pronađete ono što vas zanima, onda gomilanje informacija gubi svoj cilj. Za razliku od štampanih medija u kojima imate prvu stranu sa najsvežijim i najznačajnjim, „udarnim“, informacijama, a potom unutrašnjost novina u kojima

su rubrike tako podeljene da morate znati gde ćete koju informaciju da tražite, na naslovnoj strani medijskog sajta takođe imate najnovije događaje, koji se mogu pratiti iz minuta u minut, ali i polje predviđeno za pretragu gde ćete ukucati ključnu reč koja će vam omogućiti da dođete do onoga što tražite na najbrži način. Naravno, morate se naučiti koje se ključne reči koriste a koje ne. Po pravilu, ukoliko želite brzu pretragu nećete za ključne reči birati nazine samih rubrike, „generičke“ pojmove kao što su „ekonomija“, „sport“ ili „kulturna“. Ukucaćete ime neke ličnosti, neku preciznu geografsku odrednicu na kojoj se odigrao događaj koji vas zanima, a takođe možete da koristite kao ključne reči ime neke institucije ili naziv specifičnog događaja koji se kao takav provlači kroz medije.

Internet kao izvor informacija, arhive, leksikoni, Wikipedija... pretraga, slobodan pristup informacijama, korisni linkovi

Sa Internetom je svet informacija doživeo revolucionarnu promenu. Ta promena nije završena. Reč je o procesu koji objedinjava različite aspekte tehnološkog, hardverskog, razvoja i inovacija u sferi programiranja i lingvistike. Mobilna telefonija sve više postaje ravnopravna multimedijalna platforma za pristup različitim informacijama. Istovremeno, svaki korisnik takvog mobilnog telefona postaje potencijalni proizvođač novih informacija.

Internet predstavlja poseban izazov za društva i države sa autoritarnim oblicima vlasti. Bilo da je reč o teokratskom modelu društva (Saudska Arabija i Iran) ili ideološkom (Kina i Burma) Internet se pojavljuje kao medij koji može da ugrozi jedinstvo vere i mišljenja. Zbog toga ove države čine velike napore kako bi sistemom filtera bilo sprečeno da „neodgovarajuće“ informacije i činjenice stignu do građana. U Kini na kontroli sadržaja Interneta, posebno You Tube-a, radi oko trideset hiljada ljudi. To znači da se, na primer, informacije o besmislenim napadima na decu u obdaništima i školama u nekim delovima Kine, kao i snimci reakcija građana, „skidaju“ sa You Tuba u roku od desetak minuta od časa kad se na njemu pojave. U isto vreme, mnogi ljudi iz ovih zemalja, pogotovo mladi ljudi, organizuju proizvodnju i plasiranje proskribovanih informacija preko Interneta. Nemoguće je zamisliti da će sistem kontrole Interneta moći da opstane u dužem vremenskom periodu. Internet, prema tome, postaje ključan faktor u demokratizaciji i modernizaciji društava širom sveta.

Internet, naravno, nije samo medij koji otvara prostore slobode i komunikacije već i izvor informacija vezanih za različita znanja i veštine. Vikipedija, kao prva globalna, besplatna enciklopedija predstavlja najbolji primer

mogućnosti Interneta i sinergije koju on izaziva. Pored Vikipedije postoji niz slobodnih arhiva i leksikografske građe koji su često u funkciji najvećeg pretraživačkog sistema – Google-a. Postoji, takođe, i veliki broj zatvorenih, specijalizovanih arhiva i biblioteka kojima se pristupa uz pomoć pretplate.

<http://www.cins.org.rs/>

http://infoz.ffzg.hr/afric/MetodeII/Arhiva04_05/ZivcencjakNikolina.htm

<http://www.guardian.co.uk/theguardian/page/readerseditor>,

<http://www.newsombudsman.org/index.htm>,

<http://publiceditor.blogs.nytimes.com>

www.dartcenter.org

www.freemedia.at

<http://www.medialens.org/>

www.holdthefrontpage.co.uk

www.societyofeditors.co.uk

www.ofcom.org.uk

<http://www.pressgazette.co.uk/>

www.bbc.co.uk/guidelines

www.journalism.org

stari i internet, primer za korišćenje Interneta

http://www.nytimes.com/2009/10/29/technology/personaltech/29basics.html?_r=1&8dpc

Aktuelni novinski arhiv

Novinski arhiv predstavlja arhiv tekstova iz štampanih medija u Srbiji. Arhiv sadrži 20 dnevnih, nedeljnih i mesečnih novina od 2003. godine do danas – ukupno oko 3 miliona tekstova.

Kada je krajem 2002. osmišljen koncept novinskog arhiva, u Medijskom arhivu Ebart vladalo je mišljenje da će najbrojniji korisnici ovog arhiva biti novinari. I zaista, danas gotovo da nema ozbiljne medijske kuće koja ne koristi novinski arhiv. Ipak, tokom skoro devet godina koliko arhiv postoji, pojavilo se još nekoliko kategorija korisnika arhiva:

- studenti i postdiplomci koji koriste arhiv kao vredan izvor istorijskih informacija
- nevladin sektor koji kroz arhiv prati, pre svega, rubriku Društvo i teme iz ove

oblasti koje su u fokusu rada njihovih organizacija

- advokatske kancelarije za potrebe sudskih postupaka ili zastupanja stranih kompanija
- političke stranke (naročito uoči izbora kada je važno raspolagati izjavama one druge strane)
- velike kompanije koje vode računa o društveno odgovornom poslovanju i temama koje zaokupljaju pažnju javnosti.

Kvalitet sistematizacije građe i bogatstva sadržaja novinskog arhiva na najbolji je način potvrđen krajem septembra 2011, kada se najveća biblioteka na svetu, Kongresna biblioteka iz Vašingtona, preplatila na neograničen pristup arhivu za period od 15 meseci.

Primeri korišćenja Arhiva

1. Novinari, a pre svega novinari istraživači, bili su ciljna grupa prilikom pravljenja koncepta po kome će arhiv biti organizovan, izbora tema i drugih kategorija koje omogućavaju da se traženi tekst ili informacija lako i intuitivno pronađu.

Iz tog razloga, osnovni pregled tekstova urađen je po ugledu na dnevne novine. Kada korisnik otvorи почетну stranu arhiva, najpre se vide rubrike nalik na one u dnevnim novinama:

- Društvo
- Unutrašnja i spoljna politika
- Ekonomija
- Kultura i zabava
- Hronika/Kriminal
- Sport
- Pisma čitalaca i feljtoni

Svaka od ovih rubrika podeljena je na teme, kojih ima ukupno 930. Ako, recimo, novinar koji se bavi književnošću želi da pogleda na jednom mestu koje su nove knjige objavljene u toku ove godine (knjige o kojima je pisano u novinama), izabraće rubriku Kultura, temu Književnost i podtemu Nove knjige (vidi primer). Trenutno je pod ovom temom samo u toku ove godine označeno 1360 tekstova.

Novinski arhiv:	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Po rubrikama	Po ličnosti	Po institucijama	Po strankama	Po manifestaciji	Po dokumentima				
Po događaju	Po narodima	Po mestima	Po datumu	Ličnost o ličnosti	O ličnosti				
Ključna reč: <input type="text"/> Pronađi									
Napredna pretraga									

Rubrika Tema ključna reč Mesto Naslov, Novine i Datum

- ▶ Društvo
- ▶ Ekonomija i privreda
- ▶ Fejlton
- ▶ Hronika/Kriminal
- ▼ Kultura/Zabava
 - ▶ Arheologija
 - ▶ Arhitektura
 - ▶ Arhivi
 - ▶ Autorska prava
 - ▶ Biblioteke
 - ▶ Filozofija/Psihologija
 - ▶ Institucije kulture
 - ▶ Intelektualci
 - ▶ Istoriorafija
 - ▶ Izdavačka delatnost
 - ▶ Jezik
 - ▶ Kinematografija
 - ▼ Književnost
 - ▶ Književna kritika
 - ▶ Književna periodika
 - ▶ Književne manifestacije
 - ▶ Književne nagrade
 - ▶ Književnici
 - ▶ Književnost
 - ▶ Književnost za decu
 - ▼ Nove knjige/Književnost

Najbolji primer korišćenja arhiva u medijima može se videti u emisiji Utisak nedelje. Autorka Olja Bećković oslanja se na arhiv kao nezaobilaznu pomoć pri formulisanju pitanja za goste emisije već duže od 5 godina.

2. Studenti i postdiplomci sa domaćih i stranih univerziteta često koriste arhiv u potrazi za relevantnim istorijskim podacima.

Najskoriji primer je studentkinja sa jednog nemačkog univerziteta koja je za potrebe svog rada o javnim protestima kao obliku političke borbe uzela kao primer demonstracije održane 9. marta 1991. godine u Beogradu. Iako je novinski arhiv počeo svoj život tek 12 godina posle ovog protesta, veliki broj tekstova se i dalje objavljuje o ovom događaju. Samo ove godine objavljeno je 50-tak tekstova, a ukupno više od 1500 tekstova se može pronaći u arhivu za period od 2003. godine do danas. Ovaj i drugi važni događaji lako se mogu pronaći u posebnoj pretrazi arhiva – „Po događaju“ (vidi primer).

Novinski arhiv:	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Po rubrikama	Po ličnosti	Po institucijama	Po strankama	Po manifestaciji	Po dokumentima				
Po događaju	Po narodima	Po mestima	Po datumu	Ličnost o ličnosti	O ličnosti				
<p>▼ Deveti mart</p> <p>▼ Politički život</p> <p>► Istorija političkog života</p> <p>► Politički život</p> <p>▼ Protesti/Demonstracije</p> <p>▼ Srbija</p> <ul style="list-style-type: none"> MITOLOGIZACIJA JE SUVIŠNA Danas, 09.03.2011 BRANIO SAM DRŽAVU Danas, 09.03.2011 VUK NIJE HTEO DA IDE DO KRAJA Danas, 09.03.2011 NAJVEĆA SRPSKA BRUKA Danas, 09.03.2011 DAN KAD SAM POSTAO IZDAJNIK Danas, 09.03.2011 DA SMO IZDRŽALI JOŠ MALO... Danas, 09.03.2011 BIĆE NOVIH Danas, 09.03.2011 ANTINACIONALISTIČKI NABOJ BIO JE JAČI '91. NEGO DANAS Danas, 09.03.2011 STANDARDI SU NAM PALI ZA 20 GODINA Danas, 09.03.2011 SVE SU TO PLAĆENE DUŠE IZVELE Danas, 09.03.2011 PRVA POBEDA NARODA Danas, 09.03.2011 STVOREN „GUBITNIČKI MENTALITET“ Danas, 09.03.2011 JURIŠ ZA NAŠE SNOVE JOŠ TRAJE Večernje Novosti, 09.03.2011 NIJE JOŠ GOTOVO Pravda, 09.03.2011 KLATNO ISTORIJE IDE NA DRUGU STRANU Pravda, 09.03.2011 BIO JEDNOM JEDAN 9. MART Kurir, 09.03.2011 BEDA REVOLUCIJE 									

3. NVO čine značajan procenat stalnih korisnika arhiva. Nezavisno da li se bave zaštitom ljudskih prava, društvenim uključivanjem ugroženih grupa, ekologijom ili drugom delatnošću, nevladine organizacije korišćenjem arhiva dobijaju efikasan alat za kontrolu i analizu društvenih procesa i problema.

Na primer, NVO iz oblasti ekologije arhiv može koristiti na više načina:

- tema ekologija postoji u okviru rubrike Društvo
- pretraga „Po Institucijama“ omogućava da se kompanija koja je poznati zagađivač prati kroz arhiv (npr. neki od velikih zagađivača iz Pančeva ili Bora)
- pretraga u polju za upisivanje fraze ili imena daje sve opcije koje nudi i Google, ali uz dodatak pretrage u rezultatima, kada korisnik može uz neograničen broj pretraga da dobije najprecizniji rezultat.

4. Veliki broj advokatskih kancelarija iz Srbije, ali i inostranstva, koristi arhiv novinskih tekstova. Ukoliko je u pitanju sudske postupak, u arhivu se obično pretražuje neka od 5.500 ličnosti. Pretraga „Po ličnosti“, gde su abecedno poređane ličnosti koje su pominjane u srpskoj štampi, omogućava lako

pronalaženje traženih tekstova, bilo da su u pitanju izjave, intervjui, autorski članci, biografski podaci ili aktivnosti traženih ličnosti. Posebno je dragocena mogućnost ukrštanja ličnosti i tema o kojoj su te ličnosti govorile, pa se tako sa nekoliko klikova mišem mogu pročitati izjave o bilo kojoj od 930 tema bilo koje od 5500 ličnosti iz arhiva (vidi primer).

Novinski arhiv: [2003](#) [2004](#) [2005](#) [2006](#) [2007](#) [2008](#) [2009](#) [2010](#) [2011](#)

[Po rubrikama](#) [Po ličnosti](#) [Po institucijama](#) [Po strankama](#) [Po manifestaciji](#) [Po dokumentima](#)
[Po događaju](#) [Po narodima](#) [Po mestima](#) [Po datumu](#) [Ličnost o ličnosti](#) [O ličnosti](#)

Godina: 2011 Pregled po ličnostima

Ključna reč: Pronađi

Ličnost Žanr Tema Ključna reč Naslov, Novine i Datum

► A
► B
► C
► Č
► Ć
▼ D
 ► Daci Nedžat
 ▼ Dačić Ivica
 ► Aktivnosti
 ► Biografija
 ► Intervju
 ▼ Izjava
 ► Autorska prava
 ► Balkan/Jugoistočna Evropa
 ► Bilateralni odnosi
 ► Biznismeni/Menadžeri
 ► Borilački sportovi
 ▼ Crna Gora
 ▼ Odnosi Srbija/CG

DRŽAVLJANSTVO TVRD ORAH
Večernje Novosti, 03.04.2011

Ukoliko advokatska kancelarija zastupa stranu kompaniju zainteresovanu za preuzimanje neke domaće kompanije ili je u pitanju proces arbitraže, lako je uraditi analizu medijskog tretmana bilo koje kompanije korišćenjem arhiva za period od 2003. do danas.

5. Najveće političke partije u Srbiji, i vladajuće i opozicione, koriste novinski arhiv.

Pre odlaska u televizijski studio, stranački prvaci se pripremaju čitajući izjave svojih oponenata kroz arhiv, beleže se citati i traže nedoslednosti u izrečenim stavovima. Gostovanje u tematskim emisijama se pažljivo priprema analizom date teme kroz arhiv. Kada se raspišu izbori, korišćenje arhiva se toliko povećava da se zbog preopterećenosti postojećih ponekada moraju angažovati dodatni serverski i internet kapaciteti.

6. Velike kompanije u Srbiji prate dominantne teme kroz novinski arhiv i na taj način osluškuju puls društva i sistema u kome posluju. Koje su glavne političke, ekonomski ili društvene teme, koji sport je najpopularniji, koja kulturna dešavanja izazivaju najveću pažnju javnosti – za velike kompanije ti podaci su od neprocenjive važnosti prilikom planiranja odnosa sa javnošću, korporativne društvene odgovornosti ili marketinga.

Društvene mreže

Poslednjih nekoliko godina, a posebno 2010. i 2011. došlo je do prave eksplozije, odnosno neke vrste sinergije između društvenih mreža i društvenih nemira. To je posebno došlo do izražaja u autoritarnim društvima u arapskom svetu. Pre toga su društvene mreže, posebno Facebook i You tube, odigrale značajnu ulogu u otporu autoritarno-fundamentalističkom režimu u Iranu. Internet i društvene mreže postale su predmet oštре kontrole i analize ne samo u društvima sa retrogradnom autoritarnom svešću. Mogućnost da se isključe ne samo Internet nego i mobilna telefonija danas je postala deo bezbednosnih metoda najvećeg broja država. U Kini je, recimo, danas zaposleno preko trideset hiljada ljudi čiji je posao da kontrolisu sadržaja Interneta, a posebno You tube-a. Više nisu dovoljni samo filteri koji sprečavaju postavljanje sadržaja koji imaju problematične ključne reči. Neophodno je da i hiljade ljudi danonoćno pretražuje sadržaje i da ih, po potrebi, isključuju sa Interneta. Sa snagom društvenih mreža na Internetu svet se prvi put suočio posle iranskih izbora i pobjede aktuelnog premijera Rafsandžanija. Tada je iranska Vlada bila prisiljena da jednokratno isključi sve oblike interneta, ali i mobilnu telefoniju. Mogućnost da se uz minimalna sredstva stotine hiljada ljudi mogu brzo informisati o događajima koji su upravo u toku, na primer o surovoj represiji protiv mirnih demonstranata, i to tako što se vidi snimak i čuju pucnjava i jauci, to predstavlja revolucionarnu alatku u procesu informisanja. To, takođe, znači da se ljudi mogu podstaći, mobilizirati i organizovati da na različite načine reaguju i odgovore. Ova interaktivnost između izveštaka, korisnika i učesnika, ne samo da briše razlike između njih nego ih, u kratkom vremenskom periodu, pretvara u jedinstvenu društvenu (političku) grupu. U tom su pogledu i Facebook i Twitter, odnosno zid na kojem se postavljaju poruke (tekstovi, fotografija, audio i video snimci) novi elementi ubrzanih promena sveta. Veliki mediji kao što su, na primer, CNN i BBC, pomno prate, analiziraju i koriste izveštaje sa društvenih mreža.

Naravno, i društvene mreže mogu biti zloupotrebljene ali za razliku od zvaničnih medija reakcije na različite informacije dolaze odmah, nema čekanja i

odlučivanja programskog saveta.

Na kraju, moramo da naglasimo: „revoluciju je moguće tvitovati ali ne i tranziciju“. Bez ozbiljnih i nezavisnih medija nemoguće je zamisliti istinske, dalekosežne i duboke demokratske društvene promene. Društvene mreže mogu da pomognu na tom putu ali ne mogu da zamene profesionalne medije.

Vikileaks (Wikileaks)

Po mnogima je 2010. godina protekla u znaku onoga što je uradio sajt Vikileaks (Wikileaks) i njegov osnivač Džulijen Asanž, australijski novinar i „interent aktivista“ prema informacijama sa srpske Vikipedije. Vikileaks je neosporno zadao ozbiljan udarac svim oblicima tajnih informacija kojima manipulišu države i njene službe. Na taj način je pojam tajnog i poverljivog postao veoma diskutabilan. Iako Asanžova akcija ima dosta kritičara, pre svega iz sfere bezbednosti i diplomatiјe, opšti je utisak da je podrška njegovim idejama veoma velika, posebno kod mlađe populacije okrenute Internetu kao osnovnom sredstvu komunikacije.

Curenje informacija („leak“ na engleskom znači „curenje“) i njihovo javno obelodanjivanje dostigli su svoj vrhunac sa objavlјivanjem 250 hiljada tajnih dokumenata Stejt Departmenta, a reč je o diplomatskim depešama – informacijama i izveštajima – koje su američke diplomate slale svojoj centrali iz svih krajeva sveta. Istog časa su, naravno, ove medejske poslastice iskoristile velike novine širom sveta – pre svih Njujork Tajms, Gardijan, Mond i Špigel. Na taj način se najšira publika upoznala ne samo sa rečnikom i stilom koji vladaju u svetskoj diplomatiјi nego i sa potpuno ličnim ocenama i razmišljanjima o raznim političarima i javnim ličnostima. Tu su, naravno, sasvim kolokvijalni komentari o različitim društvima i političkim programima, stanju u pojedinim zemljama, cinične opaske o sposobnosti, manama ili vrlinama pojedinih ljudi.

Opiranje Džulijana Asanža pritisku američke administracije da zaustavi objavlјivanje poverljivih dokumenata, a najveći broj ih je iz Iraka i Avganistana, polarizovalo je i samu svetsku javnost. Ovaj sukob, međutim, ide dalje od pritiska na Asanža i one koji ga podržavaju, između ostalog i zatvaranjem bankovnih računa preko kojih se Vikileaks finansirao. Američki zvaničnici su, naime, izdali sudski nalog koji bi trebalo da im omogući pristup u društvenu grupu Tviter i otkrivanje svih kontakata i informacija koje su preko njega razmenjivali Džulijan Asanž i njegovi pomagači. Na taj način država po prvi put ulazi u ovu oblast privatnih elektronskih komunikacija sa očiglednom namerom da uspostavi potpunu kontrolu nad ovim segmentom ljudske privatnosti. To neosporno nosi

određene ozbiljne opasnosti i izazove za razvoj otvorenog i demokratskog društva u kojem su sloboda govora i mišljenja svima zagarantovani.

Sam Wikileaks nije lak za pretraživanje. Pretraživanje uz pomoć Googla ne daje dobre rezultate. Zbog toga su neki mediji za potrebe svojih korisnika razvili posebne alate za pretragu. Najefikasnije je, za sada, pretraživanje preko linka koji je napravio francuski Mond. Na taj se način sadržaj Wikileaksa može pretraživati po ličnosti, zemlji i periodu.

http://www.lemonde.fr/international/visuel/2010/12/06/wikileaks-lire-les-memos-diplomatiques_1449709_3210.html

Upotreba medija – PR, medijske analize

Svaka informacija ima svoje mesto ne samo u okviru rubrike i teme gde je plasirana već i svoju vrednost. Ta se vrednost ne izražava u direktnom finansijskom obliku već kao vrednost koja u javnosti promoviše određene poruke, ličnosti, kompanije, stranke ili institucije. Te poruke, naravno, mogu biti pozitivno, negativno ili neutralno intonirane. Sve velike kompanije, stranke, institucije ili poznate javne ličnosti, iz raznih sfera života, pokušavaju da iskoriste medije u cilju svoje pozitivne promocije. Takođe, pokušavaju da plasiraju negativne poruke o svojim konkurentima na javnoj sceni.

Najbolji način da otkrijemo šta se krije iza određenih medijskih poruka jeste da u dužem vremenskom periodu, od najmanje nekoliko meseci, izvršimo medijsku analizu u kojoj se lako mogu utvrditi razlike i tendencije između medija, tema i predmeta medijskog interesa.

Spinovanje i marketing

O spinovanju medija u poslednje vreme se često govori premda se sam pojmom spinovanja i njegov mehanizam slabo poznaju. Spinovanje je deo medijskog marketinga kojim se poruke koje se plasiraju preko medija koriste za različite vrste intenzivnih ili produženih kampanja, čiji je cilj dalekosežna promena imidža sopstvenog klijenta, njegovog proizvoda ili protivnika - konkurenta. To konkretno znači da i posle završetka medijske kampanje ostaje određeni stereotip ili uvreženo mišljenje o objektu spinovanja. Objekat spinovanja u politici je ličnost ili stranka dok je u korporativnom spinovanju najčešće reč o proizvodima ili uslugama konkurenčke kompanije, mada cilj može biti i opštепoznati kompanijski brend. Za razliku od zvaničnih marketing kampanja

koje se vode preko oglasa u medijima spinovanje se obavlja tajno, bez potpisa i traga. Spinovanje možemo razumeti i kao sistem glasina koji se plasira preko medija.

Spinovanje može da bude i pozitivno – u cilju povećanja rejtinga pojedinog političara ili stranke ali i nekog proizvoda. Stvaranje novog brenda – posebno u oblasti farmaceutske i prehrambene industrije – nezamislivo je bez određenog spinovanja „poverljivih“ informacija o uspešnosti tog proizvoda. To je posebno značajno kad je reč o onim proizvodima čije je reklamiranje strogo ograničeno ili zabranjeno – na primer lekovima, duvanu i alkoholu.

Spinovanje, međutim, može biti vezano i za mnogo manje profitabilne grane – na primer u kulturi – promocije nekih filmova ili bestselera ne mogu se zamisliti bez plasiranja priča koje nemaju nikakve direktnе veze sa stvarnim činjenicama i podacima. Priča, znači, postaje vrednost koja se plasira na različitim nivoima i koja može preko noći da bude „ubijena“ ili da se pretvori u nosilac celokupnog reklamnog procesa.

I sam medij može da spinuje priče o samom sebi u cilju povećanja tiraža, gledanosti, uticaja... Danas su ti oblici uticaja medijskih tehnika uobičajeni deo poslovne ponude. Osim kredibilnosti koja lako može biti ugrožena ukoliko mediji bez ograda učestvuju u raznim oblicima spinovanja ovde se suočavamo i sa problemom profesionalno-moralne prirode: novinarstvo mora biti jasno odvojeno od marketinga. Bez obzira što u spinovanju nije reč o klasičnom oglašavanju već o pričama (vestima, člancima, komentarima, intervjuiima i izjavama) svi ti medijski oblici imaju jedinstvenu, zajedničku namenu – oni služe za spinovanje određene priče koja je u funkciji političkog ili korporativnog marketinga.

Poseban problem predstavlja to što se na samom početku plasirane (spinovane) priče ona teško može prepoznati kao takva. Tek posle izvesnog vremena – kada se potroše uzbudljivi argumenti i ilustracije – uočava se providnost i neutemeljenost cele priče.

Da biste otkrili da je neka priča naručena (i spinovana kroz razne medije) potrebno je da imate više informacija o samoj temi i predmetu priče. Preveliki ili premali novac koji se u priči pominje, neidentifikovani izvori, političke i privredne veze, veze sa estradom, lične istorije, sve su to delovi mozaika od kojeg se prave izmišljene ili „naduvane“ priče.

Pravo na sumnju i obaveze medija

Slepa vera je opasna. Posebno slepa vera u medije. Tu slepu veru lako umeju da iskoriste jeftini demagozi i populistički političari. Slepa vera je najčešće uvod u strahovladu. Tako su nastali nacizam i staljinizam. Moć tajne policije nije

dovoljna. Ljudi, odnosno narodi, moraju se uveriti u bezgrešnost svoga vođe i državne politike ne samo putem straha već i slepom verom koja udahnjuje preko medija.

U isto vreme bez slobode i nezavisnosti medija nema demokratije, pravne države, prava na slobodu izražavanja i okupljanja, prava na život bez straha... Upravo zbog moći koju poseduju mediji oni se moraju upoznati i razumeti. Njihov glavni oslonac je slobodno i kritičko mišljenje.

Kakav bi, međutim, bio život u kojem bismo imali sumnju prema svemu što se pojavi u medijima? Koje društvene vrednosti promoviše masovni cinizam u kojem sve činjenice, pa i one najstrašnije i najtragičnije, postaju predmet relativizovanja i neverice?

Mediji imaju obavezu da istinito informišu javnost o svim relevantnim činjenicama – bilo da je reč o činjenicama iz savremenosti ili onim iz prošlosti. Mediji predstavljaju neprekidnu vezu između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Mediji, istovremeno, imaju obavezu i da upozoravaju. Mogu da upozoravaju na političke okolnosti i opasnosti od određenih vođa i programa ali i na dalekosežne posledice određenog ekonomskog, tehnološkog i političkog razvoja.

Jedan od aktuelnih primera odnosi se na ekologiju. Da li je opasnost od zagađenja i globalnog otopljenja Zemlje bila tema koja se decenijama nalazila u medijima? Otkad su očuvanje planete, zelene tehnologije, organska hrana, zdrav život... sve u skladu sa moralnim vrednostima i političkim vizijama demokratije i otvorenog društva postali važna tema u medijima? Da li su te teme pokrenuli mediji ili političari? Na koji način su politička korektnost i društvena pristojnost preduslov stabilnoj demokratiji i odgovornom društvu? Da li mediji otvaraju nove horizonte i nadu ili sladostrasno uživaju u najavi opšte apokalipse?

Sve su to pitanja sa kojima se danas suočavaju mediji i savremeno društvo. Moramo biti oprezni, racionalni u proceni informacija i činjenica koje nas svakodnevno bombarduju, ali istovremeno i spremni da verujemo i da se borimo za ono u šta verujemo. Mediji ne mogu da reše ni jedan naš problem. Ne mogu umesto nas da donesu odluku kako ćemo se angažovati. Ne mogu nam naći posao, prijatelja ili prijateljicu. Mediji, po svojoj prirodi, nisu ni optimistični, ni pesimistični. Mediji su slobodni da govore o svemu, da postavljaju sva vrste pitanja i da se obraćaju nikome i svakome.

Ono što nipošto ne smeju da rade je da lažu. Kao i da vredaju i povređuju ljudе. Bez obzira koliko to u jednom periodu može izgledati isplativo.

Beleške

Beleške